

Raport roczny ESM: Kwestie migracji i azylu

Część 2
Polska 2023

Raport przygotowany przez Krajowy
Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci
Migracyjnej w Polsce

Raport roczny ESM: Kwestie migracji i azylu

Część 2 Polska 2023

Raport przygotowany przez Krajowy
Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci
Migracyjnej w Polsce

Niniejszy raport krajowy został skompilowany i przygotowany przez Urząd do Spraw Cudzoziemców, pełniący funkcję koordynatora Krajowego Punktu Kontaktowego Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce (ESM POLSKA) i stanowi kompilację odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu Europejskiej Sieci Migracyjnej (ESM). Podstawą do prac nad raportem były wspólne specyfikacje oraz metodologie przyjęte przez Europejską Sieć Migracyjną.

Europejska Sieć Migracyjna została powołana na mocy Decyzji Rady 2008/381/EC z dnia 14 maja 2008 r. w celu dostarczania aktualnych, obiektywnych, wiarygodnych i porównywalnych informacji na temat migracji i azylu instytucjom UE, władzom i instytucjom państw członkowskich oraz opinii publicznej, w celu wspierania procesu kształtowania polityki w UE. Europejska Sieć Migracyjna to ogólnoeuropejska sieć dostarczająca informacji na temat migracji i azylu.

ZASTRZEŻENIE:

W skład ESM wchodzić Krajowe Punkty Kontaktowe (KPK ESM) w państwach członkowskich ESM (państwa członkowskie UE z wyjątkiem Danii) oraz państwach o statusie obserwatorów (NO, GE, MD, UA, ME, AM, RS, MK). Komisja Europejska i jest wspierana przez dostawcę usług ESM. Raport został przygotowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce. Wyrażane w nim opinie niekoniecznie odzwierciedlają punkt widzenia Komisji Europejskiej, dostawcy usług ESM oraz Krajowych Punktów Kontaktowych ESM. Podmioty te nie są również związane wnioskami sformułowanymi w raporcie. Dodatkowo, Komisja Europejska, dostawca usług ESM oraz KPK ESM nie są w żaden sposób odpowiedzialne za wykorzystanie - w jakiegokolwiek formie - informacji znajdujących się w raporcie.

Elektroniczna wersja krajowego raportu (w polskiej i angielskiej wersji językowej) dostępna jest na stronie <https://www.gov.pl/web/europejska-siec-migracyjna> w zakładce „Publikacje”.

KONTAKT:

Krajowy Punkt Kontaktowy
Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce
Urząd do Spraw Cudzoziemców
ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa
email: esm@udsc.gov.pl
strona internetowa: <https://www.gov.pl/web/europejska-siec-migracyjna>

Spis treści

0

Streszczenie

> 4

Wstęp

> 5

1

Przegląd sytuacji migracyjnej i azylowej w Polsce

> 6

2

Nadrzędne i przekrojowe zmiany w krajowych systemach migracyjnych i azylowych

> 14

3

Legalna migracja

> 16

4

Ochrona międzynarodowa

> 20

5

Ochrona czasowa i inne środki przyjęte w odpowiedzi na sytuację osób uciekających przed wojną w Ukrainie

> 23

6

Małoletni bez opieki i inne grupy wrażliwe

> 29

7

Integracja i włączanie migrantów

> 31

8

Obywatelstwo i bezpieczeństwo

> 33

9

Granice, wizy i Schengen

> 36

10

Nielegalna migracja

> 39

11

Handel ludźmi

> 41

12

Powrót i readmisja

> 47

13

Migracja i rozwój

> 50

*

Załączniki

> 52

W 2023 r. miało miejsce szereg istotnych wydarzeń w obszarze migracji i azylu w Polsce. Niektóre z nich miały charakter nadrzędny, wpływający na system migracyjny w Polsce,

jak np. przejście przez Komendanta Głównego Straży Granicznej zadań Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w zakresie nielegalnej migracji i stanie się organem wyższego stopnia w stosunku do komendantów oddziałów oraz placówek Straży Granicznej, w zakresie wszelkich spraw związanych z nielegalnym pobylem lub nielegalnym przekroczeniem granicy. Ponadto w grudniu 2023 r., powołano nowy rząd i podjęto decyzję o rozpoczęciu prac nad stworzeniem strategii migracyjnej Polski na lata 2025–2030.

Jeśli chodzi o sytuację migracyjną w Polsce, w 2023 r., była ona nadal zdominowana przez napływ do kraju obywateli Ukrainy oraz konsekwencje tamtejszego konfliktu zbrojnego. Wprowadzono szereg rozwiązań związanych z ochroną czasową i innymi środkami wsparcia dla osób uciekających z Ukrainy.

Jednym ze skutków wojny oraz destabilizacji sytuacji polityczno-gospodarczej w regionie był zwiększony napływ Białorusinów i Rosjan do Polski. Wychodząc naprzeciw pojawiającym się potrzebom, Rząd Rzeczypospolitej Polskiej wprowadził kolejne ułatwienia w legalizacji pobytu dla obywateli Białorusi.

W zakresie migracji nieuregulowanej wprowadzono również istotne rozwiązania będące odpowiedzią na instrumentalizację migracji na granicy polsko-białoruskiej oraz wzmoczoną migrację z terytorium Białorusi (m.in. wstrzymanie ruchu na polsko-białoruskim przejściu granicznym w Bobrownikach, finalizacja budowy elektronicznych zapór na granicy polsko-białoruskiej i polsko-rosyjskiej). Istotne zmiany nastąpiły również w obszarze przeciwdziałania handlowi ludźmi (m.in. powołanie Międzyresortowego Komitetu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, opracowanie dokumentów, które posłużą jako wytyczne w wykryciu i identyfikacji ofiar, a także zaostrzenie kar w obszarze przestępstwa handlu ludźmi), który jest traktowany przez polski rząd jako zagadnienie pierwszoplanowe.

Inne ważne wydarzenia, które obejmuje raport za 2023 r., dotyczą takich obszarów jak ochrona międzynarodowa, migracja zarobkowa (w odniesieniu do migracji związanej z pracą i studentów), granice, wizy i Schengen, przymusowe i dobrowolne powroty, a także reintegracja.

Wstęp

Zgodnie z art. 9 ust. 1 decyzji Rady 2008/381/WE w sprawie ustanowienia Europejskiej Sieci Migracyjnej (ESM), każdy Krajowy Punkt Kontaktowy (KPK) ESM ma obowiązek dostarczać roczne sprawozdanie opisujące sytuację migracyjną i azyłową oraz rozwój sytuacji w państwie członkowskim, a także dane statystyczne.

Roczny raport ESM składa się z dwóch części i załącznika statystycznego. Część I sprawozdania krajowego i załącznik statystyczny mają na celu informowanie decydentów politycznych, a także

szerszej publiczności o rozwoju sytuacji w państwach członkowskich ESM i krajach obserwatorach. Część II jest natomiast skierowana do odbiorców zainteresowanych szerszym przeglądem sytuacji azyłowej i imigracyjnej w każdym z państw członkowskich ESM – w tym przypadku w Polsce. Raport ma strukturę dostarczającą przegląd wszystkich aspektów migracji i azyłu w Polsce, obejmujący okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 roku. Składa się z 14 części i załączników.

1

Przegląd sytuacji migracyjnej i azylowej w Polsce

Przegląd sytuacji migracyjnej i azylowej w Polsce

W 2023 r., sytuacja migracyjna w Polsce była nadal zdominowana przez napływ do kraju obywateli Ukrainy oraz konsekwencje tamtejszego konfliktu zbrojnego. Jednym ze skutków wojny oraz destabilizacji

sytuacji politycznej i gospodarczej w regionie jest zwiększony napływ Białorusinów i Rosjan do Polski.

Dane prezentowane w tej części zostały przygotowane przez Urząd do Spraw Cudzoziemców.

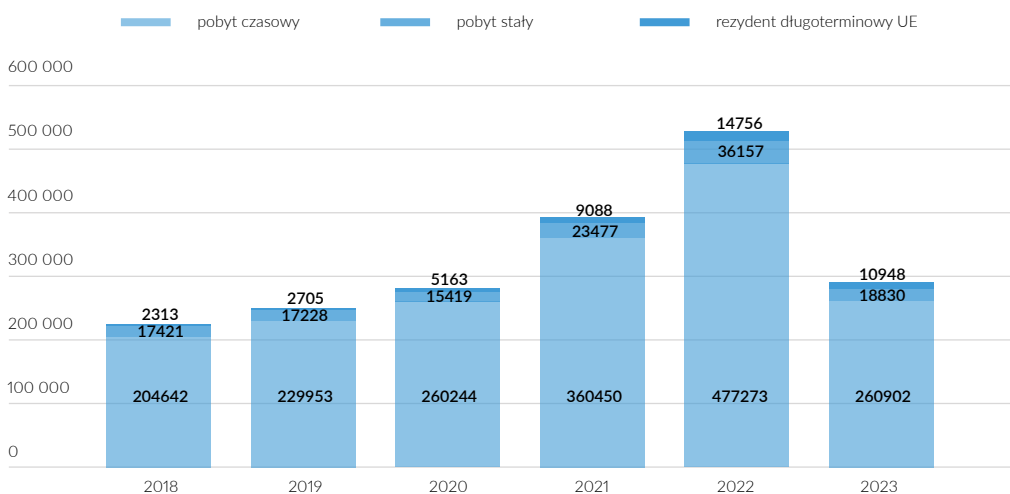
LEGALNA MIGRACJA

Tylko w 2023 r., wpłynęło ponad 608 tys. wniosków o zezwolenie na pobyt (czasowy, stały i rezydentura długoterminowego UE) - o 80 tys. więcej niż w 2022 r. (+13%). Największą grupę cudzoziemców wśród osób ubiegających się o zezwolenia na pobyt stanowili tradycyjnie obywatele Ukrainy - 54% (329 tys.). Oprócz tego najliczniejsze grupy stanowili

obywatele: Białorusi (86 tys., 14%), Gruzji (33,7 tys., 5%), Indii (18,9 tys., 3%) i Turcji (15 tys., 2%).

Warto zauważyć, że pomimo wojny w Ukrainie, znaczny wzrost liczby wniosków zaobserwowano w ostatnich latach również w przypadku obywateli Mołdawii, Uzbekistanu, Filipin, Wietnamu, Azerbejdżanu i Kolumbii.

Liczba osób ubiegających się o wybrane typy zezwoleń na pobyty w latach 2018–2024

W 2023 r. Polska wydała ponad 412 tys. decyzji o przyznaniu zezwoleń na pobyt czasowy, stały i rezydenta długoterminowego UE - o ok. 31 tys. więcej niż w 2022 r., w tym ponad 368 tys. decyzji pozytywnych, 28 tys. decyzji negatywnych i ponad 15 tys. wniosków wycofanych. Najwięcej zezwoleń na pobyt czasowy przyznano obywatelom: Ukrainy (199 848), Białorusi (46 967), Gruzji (12 745), Indii (10 958) i Turcji (5 878). Zezwolenia na pobyt stały i pobyt rezydenta długoterminowego UE najczęściej wydawano: Ukraińcom (17 380), Białorusinom (12 425), Rosjanom (1 356), Wietnamczykom (544) i Turkom (177).

Na koniec 2023 r. liczba cudzoziemców uprawnionych do pobytu w Polsce wyniosła ponad 1,876 mln. Liczba ta nie uwzględnia wiz. Na początku 2022 r. wynosiła ona prawie 457 tys.. W ciągu ostatnich dwóch lat wartość ta wzrosła czterokrotnie, a w samym 2023 r. o 174 tys. Najliczniejszą grupę cudzoziemców w Polsce stanowili obywatele: Ukrainy - 1,485 mln (79%), Białorusi - 118 tys. (6%), Gruzji - 27 tys. (1%), Rosji - 21 tys. (1%), Indii - 20 tys. (1%), Niemiec - 17 tys. (1%), Wietnamu - 13 tys. (1%), Turcji - 11 tys. (0,6%), Mołdawii - 9 tys. (0,5%) i Uzbekistanu - 8,8 tys. (0,5%).

W 2023 r. nadal przeważały ważne dokumenty wydane w związku z ochroną czasową - 51% (954,8 tys.). Kolejne 36% (681,4 tys.) - stanowiły karty pobytu z zezwoleniem na pobyt czasowy, 6% (116 tys.) - z zezwoleniem na pobyt stały, 4% (70,2 tys.) - dokumenty wydane obywatelom UE oraz dokumenty dla osób objętych ochroną międzynarodową lub krajową (14,5 tys.).

Obywatele Ukrainy posiadali 4/5 wszystkich ważnych dokumentów w Polsce. 64% z nich (951,8 tys.) wydano w związku z przyznaniem ochrony czasowej, 30% (450,7 tys.) - zezwolenia na pobyt czasowy, 4% - zezwolenia na pobyt stały (52,1 tys.), a 2% - zezwolenia dla rezydentów długoterminowych UE (23 tys.). Ponadto 1 896 Ukraińców skorzystało z ochrony uzupełniającej, 551 było członkami rodzin obywateli UE, 406 zezwolono na pobyt humanitarny, 64 było uchodźcami, a 12 otrzymało zgodę na pobyt tolerowany.

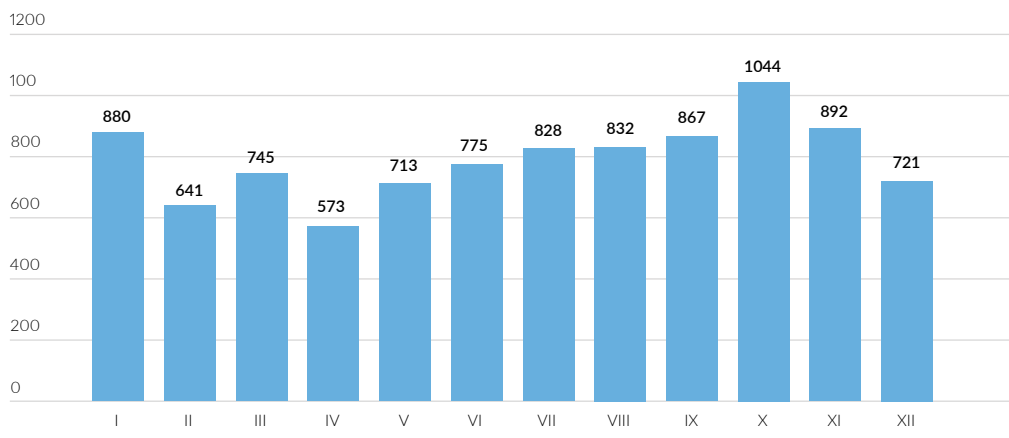
W 2023 r. liczba Białorusinów z ważnymi dokumentami szybko rosła. W ciągu ostatniego roku liczba ta wzrosła o prawie 45,6 tys. dokumentów (39%).

OCHRONA MIĘDZYNARODOWA

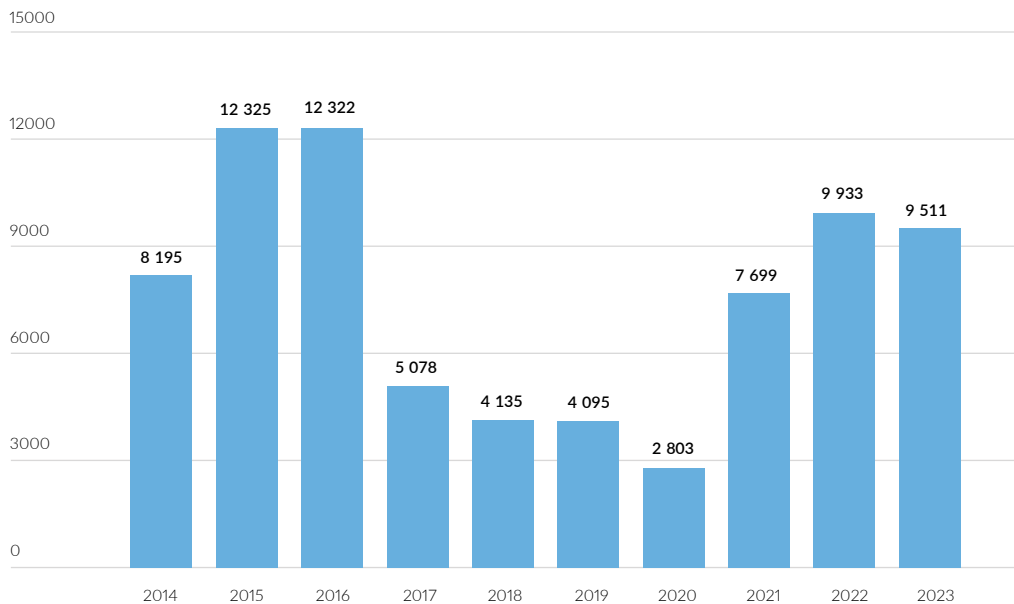
Liczba osób, które złożyły wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej w 2023 r. wyniosła 9 513

- o 4% mniej niż w 2022 r. (9 933), ale o prawie 2 000 więcej niż w 2021 r. (7 699).

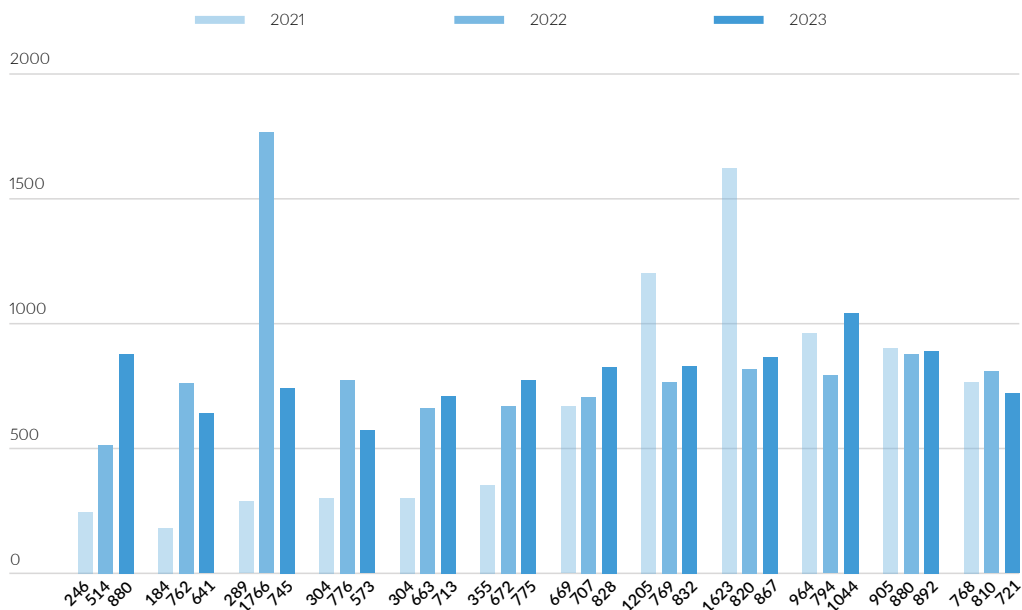
Osoby ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce w 2023 roku

Osoby ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej w latach 2014–2023

Osoby ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce w latach 2021–2023

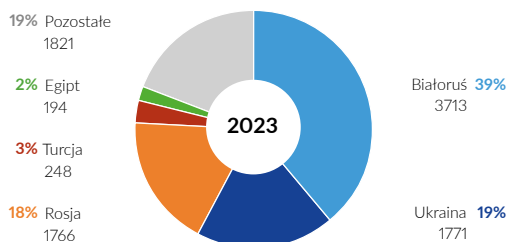
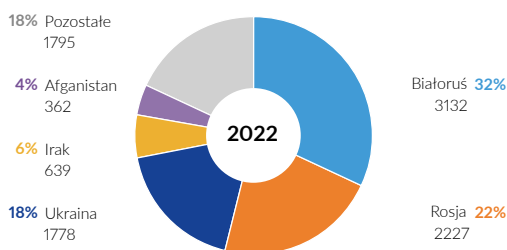
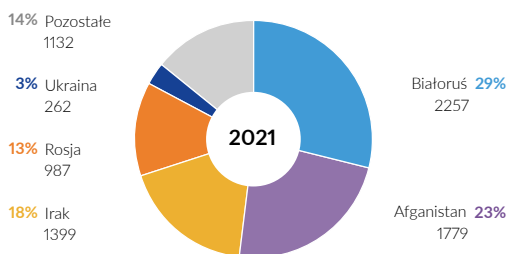

Wnioski o udzielenie ochrony w Polsce w 2023 r. złożyli obywatele 76 państw, ale głównymi krajami pochodzenia były: Białoruś (3 713), Ukraina (1 771), Rosja (1 766), Turcja (248) i Egipt (194). Warto zauważyć, że 3/4 wniosków zostało złożonych przez obywateli trzech pierwszych państw. W porównaniu do 2022 r. nastąpiły następujące zmiany pod względem najliczniejszych obywatelstw: Białorusi - wzrost o 19%, Ukrainy - bez zmian, Rosji - spadek o 21%, Turcji - ponad dwukrotny wzrost, Egiptu - wzrost o 10%, Iraku - pięciokrotny spadek, Afganistanu - dwukrotny spadek. Jednak największy wzrost (trzykrotny, z 46 do 152 osób) odnotowano wśród obywateli Indii. Może to być związane z uruchomieniem lotów między Mińskiem a Delhi przez białoruskie linie lotnicze w sierpniu 2023 roku. Choć liczbę ukraińskich wniosków pozostała na podobnym poziomie, Ukraina przesunęła się na drugie miejsce pod względem liczby wnioskodawców. Jest to spowodowane spadkiem liczby Rosjan, którzy coraz częściej wjeżdżają do UE przez kraje bałkańskie.

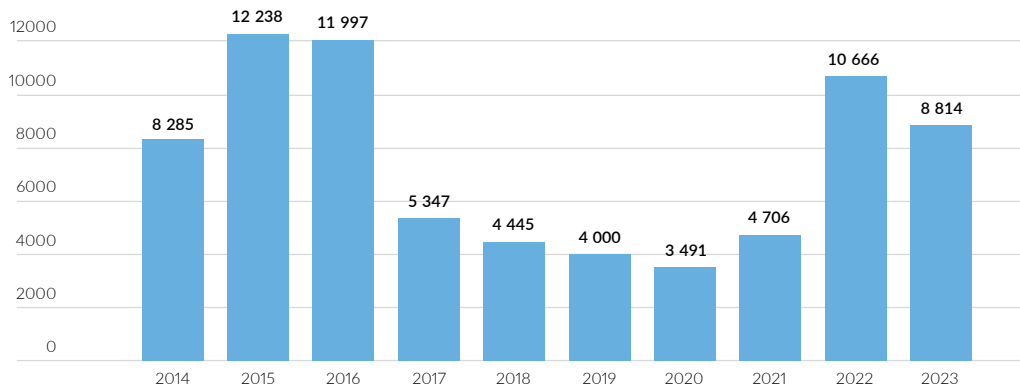
Liczba decyzji Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej wydanych w 2023 r. wyniosła 8 814, z czego 4 631 osób uzyskało formę ochrony (602 - status uchodźcy, 4 029 - ochronę uzupełniającą). Udzielenie statusu uchodźcy dotyczyło głównie obywateli Białorusi (228), Rosji (113), Afganistanu (106), Turcji (38) i Syrii (16). Ochrona uzupełniająca była najczęściej przyznawana obywatelom Białorusi (2 651) i Ukrainy (1 126), ale także Rosji (79), Afganistanu (53) i Somalii (22). Negatywną decyzję otrzymało 1 880 cudzoziemców - głównie z Rosji (877), Egiptu (133), Tadżykistanu (115), Ukrainy (88) i Indii (63). Postępowania 2 297 osób (w tym 870 Rosjan, 169 Turków, 155 Ukraińców, 148 Egipcjan i 143 Afgańczyków) zostały umorzone.

Liczba osób ubiegających się o ochronę nieznacznie przekracza (o 7%) liczbę wydanych decyzji. Wskaźnik uznawalności w 2023 r. wyniósł 71%, przy 98% dla Białorusi, 93% dla Ukrainy, 18% dla Rosji, 98% dla Afganistanu, 61% dla Turcji i 2% dla Egiptu. Średni czas trwania postępowania wynosił 120 dni, a liczba spraw w toku na dzień 31 grudnia 2023 r. wyniosła 3,7 tys.

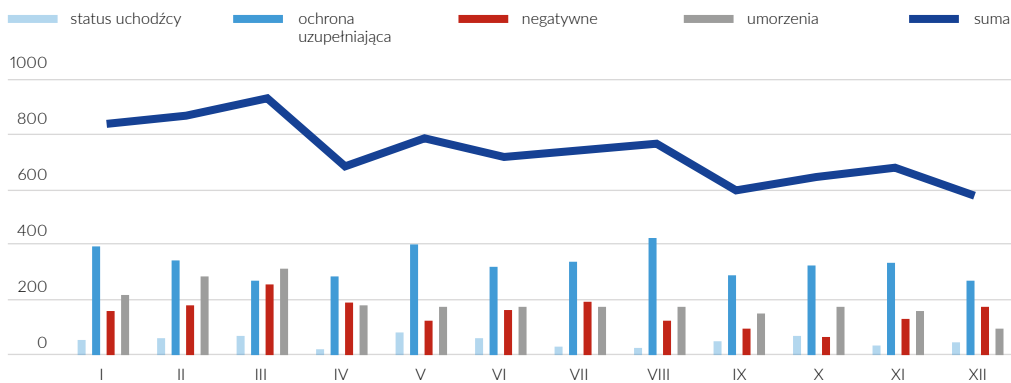
Osoby ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej w latach 2021-2023

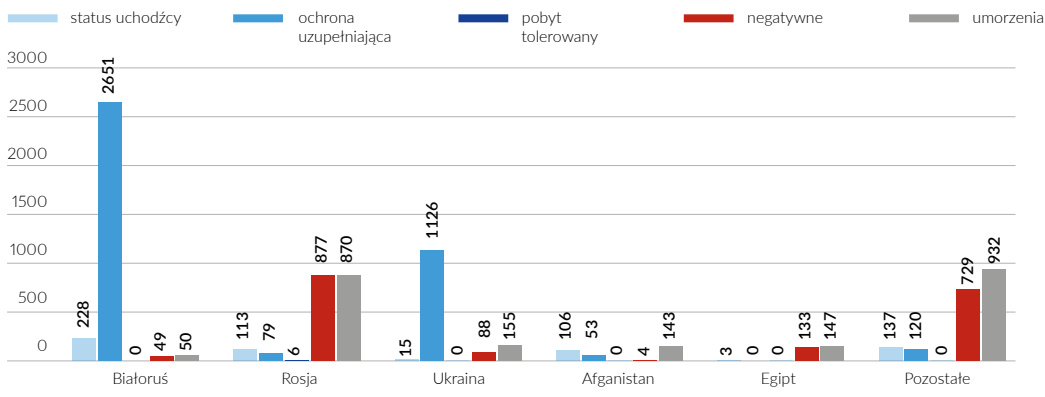
Decyzje pierwszej instancji o udzieleniu ochrony międzynarodowej w 2014–2023

Decyzje pierwszej instancji o udzieleniu ochrony międzynarodowej w 2023

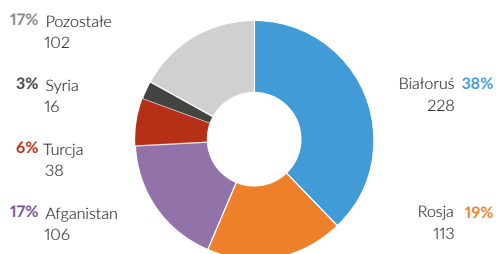

Decyzje pierwszej instancji w 2023

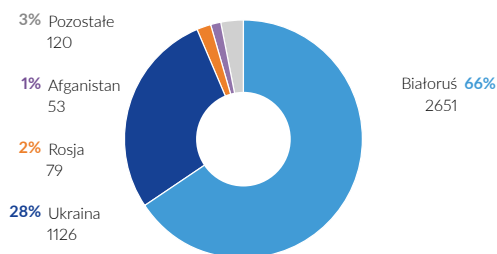

Decyzje pierwszej instancji o udzieleniu ochrony międzynarodowej w 2023

STATUS UCHODźCY

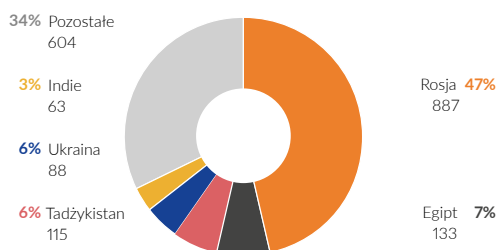
OCHRONA UZUPEŁNIAJĄCA

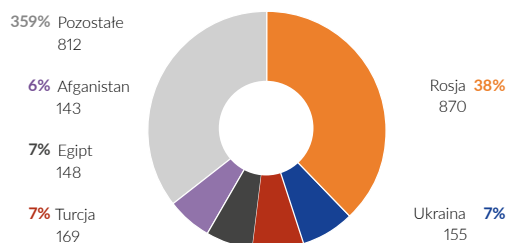
POBYT TOLEROWANY

NEGATYWNE

UMORZENIA

OCHRONA CZASOWA

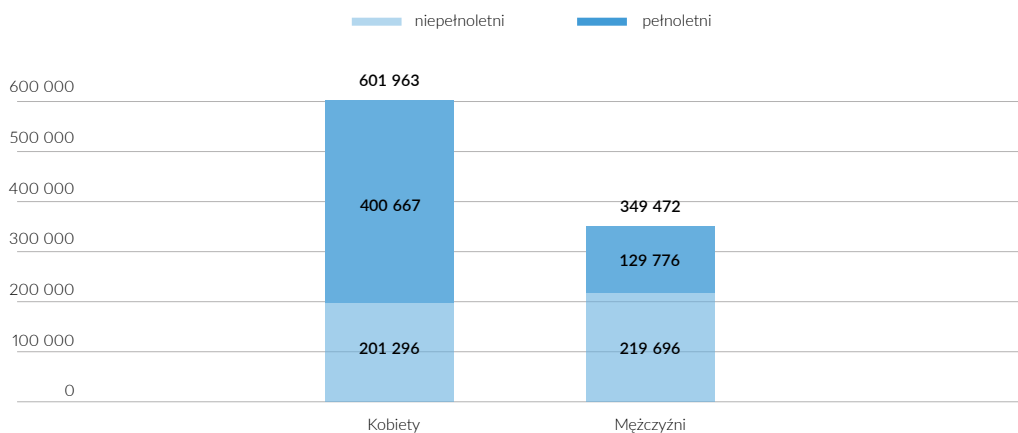
Od 24 lutego 2022 r., liczba zarejestrowanych beneficjentów ochrony czasowej w gminach wyniosła 1,776 mln, z czego największy odsetek stanowili obywatele Ukrainy - 1,772 mln (co stanowiło aż 99,8% wszystkich wniosków), a następnie Rosjanie (1 100) i Białorusini (485). W podziale na płeć przeważały kobiety - 601 963 (63% wszystkich wniosków), z czego połowę stanowili mężczyźni (349 472 - 37%). Pod względem wieku: 530 443 stanowiły osoby pełnoletnie (56%), a 420 992 osoby niepełnoletnie (44%).

Liczba wydanych przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców zaświadczeń o korzystaniu z ochrony czasowej wyniosła 1 334, z czego najwięcej wydano Rosjanom - 460 (34% wszystkich wniosków),

Białorusinom - 204 (15%) oraz Wietnamczykom - 95 (7%). W wyżej wymienionej grupie osób było 716 kobiet i 618 mężczyzn.

Na dzień 31 grudnia 2023 r. liczba cudzoziemców posiadających ważną ochronę czasową wynosiła 954 802, z czego większość stanowili obywatele Ukrainy - 951 tys. (99,5%), Rosji - 1 068 (0,11%) i Białorusi - 438 (0,05%). Dorośli stanowili 521 583 zarejestrowanych (55%), a nieletni 422 777 (45%). Największą grupę wiekową (278 861 tys.) stanowili młodzi dorośli: 18-34 lata. Pod względem płci zdecydowanie przeważały kobiety - 603 297 (63%), z czego połowę stanowili mężczyźni - 351 505 (37%).

Ochronę czasową w Polsce zgodnie ze stanem na dzień 31.12.2023 posiada 951 tys. obywateli Ukrainy

2

**Nadrzędne i przekrojowe
zmiany w krajowych
systemach migracyjnych
i azylowych**

Nadrzędne i przekrojowe zmiany w krajowych systemach migracyjnych i azylowych

Spośród wielu wydarzeń w obszarze migracji i azylu, które miały miejsce w Polsce w 2023 r., dwa z nich miały znaczący, nadrzędny wpływ na system i politykę migracyjną w Polsce jako całości.

W odpowiedzi na wyzwania związane z zarządzaniem granicami, które wymagały skutecznego i szybszego reagowania, na podstawie ustawy o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw¹, Komendant Główny Straży Granicznej przejął zadania Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w zakresie nielegalnej migracji i stał się organem wyższego stopnia (organem odwoławczym) wobec komendantów oddziałów Straży Granicznej oraz komendantów placówek Straży Granicznej, w zakresie wszystkich spraw związanych z nielegalnym pobytom lub nielegalnym przekroczeniem granicy. Celem tej zmiany był dalszy podział zadań pomiędzy Szefem Urzędu do Spraw Cudzoziemców - zadania związane z legalną migracją - a Strażą Graniczną odpowiedzialną m.in. za kwestie nielegalnej migracji. Warto wspomnieć, że zmiana ta wpłynęła nie tylko na system migracyjny i azylowy w Polsce, ale także

spowodowała konieczność wprowadzenia dalszych zmian w takich obszarach jak ochrona międzynarodowa oraz powroty i reintegracja (zob. część 5 i 13).

Koniec 2023 roku był również świadkiem zmiany rządu w Polsce. W dniu 13 grudnia 2023 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej powołał większościowy rząd koalicyjny utworzony po wyborach parlamentarnych w połowie października. Ministrem właściwym do spraw wewnętrznych został Marcin Kierwiński². W dniu 22 grudnia 2023 r. Maciej Duszczyk został powołany na stanowisko podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, odpowiedzialnego za sprawy międzynarodowe i politykę migracyjną³.

Na przełomie roku, po zidentyfikowaniu potrzeby rozpoczęcia szerokiej debaty na tematy migracyjne oraz przyjęcia dokumentu odzwierciedlającego wnioski z tej debaty, podjęto decyzję o rozpoczęciu prac nad opracowaniem strategii migracyjnej Polski na lata 2025-2030. Strategia ma mieć charakter syntetyczny i kierunkowy dla działań podejmowanych przez różne instytucje i podmioty realizujące politykę migracyjną.

1. Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20230000547/O/D20230547.pdf>, dostęp: 15 kwietnia 2024 r.

2. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Marcin Kierwiński nowym Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji,

<https://www.gov.pl/web/mswia/marcin-kierwinski-nowym-ministrem-spraw-wewnetrznych-i-administracji>, dostęp 15 kwietnia 2024 r.
3. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Maciej Duszczyk nowym Podsekretarzem Stanu w MSWiA, <https://www.gov.pl/web/mswia/maciej-duszczyk-nowym-podsekretarzem-stanu-w-mswia>, dostęp 15 kwietnia 2024 r..

3

Legalna migracja

Legalna migracja

W 2023 r. wprowadzono kilka zmian w zakresie legalnej migracji - niektóre z nich miały charakter nadrzędny i wpływały na więcej niż jeden obszar związany z legalną migracją w Polsce. W 2024 r. nie odnotowano żadnych istotnych zmian w zakresie łączenia rodzin i informowania o drogach oraz warunkach legalnej migracji.

• Nadrzędne zmiany

Podjęto dodatkowe działania w ramach instrumentów aktywnego wsparcia, które władze polskie dostarczają społeczeństwu białoruskiemu od sierpnia 2020 roku. Rozwiązania te zostały przyjęte w następstwie spotkania Ministra Spraw Wewnętrznych z liderką białoruskiej opozycji Swiątłaną Ciechanowską w styczniu 2023 roku. Spotkanie to było okazją do omówienia problemów białoruskiej diaspory w Polsce. Na mocy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji⁴ w sprawie wydawania cudzoziemcom polskich dokumentów podróży obywatele Białorusi zostali zwolnieni z opłaty za wydanie dokumentu i w okresie pierwotnie zakładanym od 1 lipca 2023 r. do 31 grudnia 2023 r. mogli nabyć polski dokument podróży dla cudzoziemców na uproszczonych zasadach (okres ten został następnie przedłużony do 30 czerwca 2024 r.). Zaobserwowano, że powyższe rozwiązania stopniowo znajdują odzwierciedlenie w statystykach złożonych wniosków.

4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 czerwca 2023 r. w sprawie obywatelstw, których posiadanie uprawnia do ubiegania się o wydanie polskiego dokumentu podróży dla cudzoziemca w warunkach określonych w art. 252a ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230001247>, dostęp: 15 kwietnia 2024 r.

5. Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/>

W celu rozszerzenia możliwości potwierdzania znajomości języka, w tym poprzez uznawanie niektórych certyfikatów językowych, w tym certyfikatów instytucji ECL i TELC, nowelizacja ustawy o cudzoziemcach⁵ dostarczała zmiany w sposobie potwierdzania znajomości języka polskiego na potrzeby przyznania zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE poprzez uwzględnienie dodatkowych możliwości potwierdzania poziomu wymaganej biegłości językowej (B1), która w polskim prawie stanowi ogólne kryterium integracyjne dla uzyskania statusu rezydenta.

Ponadto, w celu dostosowania prawa krajowego do dorobku Schengen w zakresie wdrożenia SIS Recast, wprowadzono zmiany proceduralne na podstawie zmiany ustawy o cudzoziemcach i innych ustaw⁶ oraz ustawy o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w Systemie Informacyjnym Schengen oraz Wizowym Systemie Informacyjnym oraz niektórych innych ustaw⁷. Zmiana ta miała wpływ na krajowe ramy imigracyjne, implementację dyrektywy powrotowej i wykaz cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany, a także na procedury legalnej migracji.

- **Migracja związana z pracą** (w tym różne kategorie pracowników - pracownicy wysoko wykwalifikowani; pracownicy średnio i nisko wykwalifikowani;

DocDetails.xsp?id=WDU20230000547, dostęp: 15 kwietnia 2024 r.
6. Ibidem

7. Ustawa z dnia 1 grudnia 2022 r. o zmianie ustawy o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w Systemie Informacyjnym Schengen oraz Wizowym Systemie Informacyjnym oraz niektórych innych ustaw, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/2642>, dostęp: 15 kwietnia 2024 r.

pracownicy sezonowi, przedsiębiorcy, start-upy i inwestorzy; osoby przenoszone wewnątrz przedsiębiorstwa; stażysty, au pair i wolontariusze; inni pracownicy otrzymujący wynagrodzenie itp., ale także różne sytuacje, w tym potrzeby rynku pracy, „dumping społeczny” i wyzysk pracowników, dwustronne umowy dotyczące migracji zarobkowej, migracja cyrkulacyjna)

W 2023 r. opracowano wstępne założenia projektowe dla 3 projektów związanych z polityką legalnej migracji współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (w ramach krajowego programu na lata 2021-2027, zwanego Funduszami Europejskimi na rzecz Rozwoju Społecznego). Projekty, koordynowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, obejmą wsparcie rzetelnych pracodawców w rekrutacji za granicą (m.in. dobór państw pod kątem potencjału współpracy, zagraniczne targi pracy), standaryzację usług dla cudzoziemców w urzędach pracy oraz budowę centrum informacyjno-konsultacyjnego. Rozpoczęcie realizacji projektów planowane jest na 2024 rok⁸.

W odniesieniu do wydarzeń dotyczących migracji związanej z pracą odnotowano jedną zmianę. W dniu 19 sierpnia 2023 r. weszła w życie ustawa o delegowaniu kierowców w transporcie drogowym (przyjęta również w 2023 r.)⁹. Na jej podstawie kierowcy delegowani do pracy w Polsce, zarówno z państw członkowskich UE, jak i spoza UE, uzyskali prawo do określonych warunków zatrudnienia, na poziomie nie mniej korzystnym niż są one zapewnione w polskim prawie. Jako organ kontrolujący przestrzeganie tych wymogów wskazano Państwową Inspekcję Pracy. Ustawa implementuje do polskiego porządku prawnego dyrektywę 2020/1057, tzw. lex specialis, stanowiącą część katalogu przepisów Pakietu Mobilności. Celem tych rozwiązań prawnych było objęcie wybranych kategorii kierowców wykonujących określony rodzaj przewozów (dla kierowców

z państw członkowskich UE - cross-trade i kabotaż, dla kierowców z państw trzecich - wszystkie, z wyjątkiem tranzytu) w ramach zawartej przez przewoźnika umowy o świadczenie usług transportowych przepisami socjalnymi. W szczególności w zakresie wynagrodzenia za pracę, czasu pracy, w tym przerw w pracy wymaganych przepisami prawa.

• Studenci i naukowcy

Nowelizacja ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz niektórych innych ustaw¹⁰ (uchwalona w 2023 r., weszła w życie 1 października 2023 r.) - wprowadziła zmiany dotyczące obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. Zgodnie z nimi opłat za usługi edukacyjne związane z kształceniem cudzoziemców na studiach stacjonarnych w języku polskim nie pobiera się od cudzoziemca - obywatela Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, o którym mowa w art. 10 ust. 1 lit. b lub d Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej oraz członków ich rodzin, zamieszkujących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto cudzoziemcy wymienieni w art. 324 ust. 3 pkt 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce mogą ubiegać się o stypendium na utrzymanie oraz kredyt studencki.

Celem tego rozwiązania było umożliwienie określonej grupie obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej podjęcia studiów na takich samych zasadach jak obywatele polscy.

Kolejna raportowana zmiana dotyczyła ubezpieczenia zdrowotnego dostępnego dla osób studiujących w Polsce. Od 1 stycznia 2023 r., w związku ze zmianami wprowadzonymi w art. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych¹¹ na podstawie ustawy z dnia 16 listopada 2022 r. o zmianie ustawy o zawodach lekarza

8. Więcej informacji o naborach do działań 4.10 i 4.11 EFSD: Portal Funduszy Europejskich, Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-2021-2027/prawo-i-dokumenty/dokumenty-programowe/szczegolowy-opis-priorytetow-programu-fundusze-europejskie-dla-rozwoju-spolecznego-2021-2027/>; Fundusze Europejskie na rzecz rozwoju społecznego 2021-2027 - zaproszenie do składania wniosków, <https://www.rozwojspoleczny.gov.pl/strony/dowiedz-sie->

wiecej-o-programie/nabory-wnioskow/, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.
9. Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o delegowaniu kierowców w transporcie drogowym, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2023/1523>, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

10. Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz niektórych innych ustaw, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000212>, dostęp: 17 lipca 2024 r.

i lekarza dentystry oraz niektórych innych ustaw¹², studenci i doktoranci nieposiadający obywatelstwa państwa członkowskiego UE/EFTA studiujący w Polsce, absolwenci odbywający obowiązkowy staż oraz osoby pobierające naukę języka polskiego lub kursy przygotowawcze do podjęcia nauki w języku polskim, osoby, które zostały uznane za osoby polskiego pochodzenia w rozumieniu przepisów

o repatriacji lub posiadają ważną Kartę Polaka uzyskały prawo do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego. Przed tą zmianą ww. cudzoziemcy mogli być objęci w Polsce jedynie dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym, co wiązało się z obowiązkiem samodzielnego opłacania comiesięcznych składek ubezpieczeniowych.

11. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20042102135/U/D20042135Lj.pdf>, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

12. Ustawa z dnia 16 listopada 2002 r. o zmianie ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry oraz niektórych innych ustaw, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220002770/O/D20222770.pdf>, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

4

Ochrona międzynarodowa

Ochrona międzynarodowa

W 2023 r. odnotowano trzy zmiany w zakresie ochrony międzynarodowej w odniesieniu do przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową, ochrony małoletnich i krajowych form ochrony.

Nie zgłoszono żadnych istotnych zmian jako tych nadrzędnych i przekrojowych lub związanych z procedurą ochrony międzynarodowej, przyjmowaniem wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, statusem ochrony międzynarodowej i cofnięciem statusu, a także relokacją, przesiedleniem, przyjęciem ze względów humanitarnych i innymi ścieżkami do uzyskania ochrony.

• Inne zmiany

Zmiana w tej części związana jest z wprowadzoną wcześniej nowelizacją w ustawie o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw dotyczącą organizowania dobrowolnych powrotów cudzoziemców - od kwietnia 2023 r., Straż Graniczna przejęła w całości odpowiedzialność za organizowanie dobrowolnych powrotów. Obecnie Straż Graniczna pokrywa koszty wyżywienia podczas podróży. W związku z tym przyjęto nowelizację rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej.¹³ Zmiana polegała na usunięciu przepisu dotyczącego pokrywania przez Urząd do Spraw Cudzoziemców kosztów wyżywienia cudzoziemców podczas podróży w związku z dobrowolnym powrotem do kraju, do którego cudzoziemiec ma prawo wjazdu, lub przeniesieniem

do innego państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Ponadto, mając na uwadze potrzebę ochrony dzieci przed różnymi formami krzywdzenia oraz podnoszenie świadomości w tym zakresie, w 2023 r. rozpoczęto prace nad aktualizacją „Polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem w ośrodkach dla cudzoziemców prowadzonych przez Urząd do Spraw Cudzoziemców”. Dokument skierowany jest do wszystkich pracowników i współpracowników Urzędu i określa standardy oraz procedury postępowania mające na celu zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa.

Zmiany w niniejszym dokumencie dotyczą konieczności opracowania standardów wynikających z nowelizacji następujących dokumentów: Ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw; Ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym oraz Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Konieczne było opracowanie zasad bezpiecznych relacji personel-dziecko, zasad ochrony danych osobowych dziecka, zasad rekrutacji i zatrudniania personelu do placówek wymienionych w ustawie oraz planu pomocy dziecku krzywdzonemu i dziecku-sprawcy przemocy.

Ponadto, na podstawie nowelizacji ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw¹⁴, zmieniono organ drugiej instancji w sprawach dotyczących udzielania krajowych form ochrony (zgoda na

¹³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 października 2023 r. w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzyna-

dowej, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=W-DU20230002154>, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

pobyt ze względów humanitarnych i zgoda na pobyt tolerowany). Powyższe kompetencje zostały przejęte od Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców przez Komendanta Głównego Straży Granicznej. Zmiana ta

miała na celu założenie spójnej i jednolitej struktury kompetencji obu organów centralnych i była pochodną działań podejmowanych w celu usprawnienia postępowań powrotowych.

14. Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000547>, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

5

**Ochrona czasowa
i inne środki przyjęte
w odpowiedzi na sytuację
osób uciekających przed
wojną w Ukrainie**

Ochrona czasowa i inne środki przyjęte w odpowiedzi na sytuację osób uciekających przed wojną w Ukrainie

W obszarze ochrony czasowej i środków przyjętych w odpowiedzi na sytuację osób uciekających przed wojną w Ukrainie wprowadzono kilka rozwiązań. Dotyczyły one statusu prawnego beneficjentów ochrony czasowej, dostępu do praw oraz szczególnej ochrony grup wrażliwych.

W 2023 r. nie odnotowano żadnych nadrzędnych i przekrojowych zmian w obszarze ochrony czasowej.

• Status prawny

W celu zapobiegania nadużyciom oraz w związku z potrzebą doprecyzowania przepisów regulujących zakres osób korzystających z ochrony, zgodnie z interpretacją Komisji Europejskiej, znowelizowano ustawę o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw¹⁵. Reguluje ona sytuację relokacji beneficjenta ochrony czasowej do i z Polski w ten sposób, że beneficjenci ochrony czasowej w innym państwie członkowskim nie mogą być jednocześnie objęci tą formą ochrony w Polsce i w konsekwencji utracić statusu w Polsce w wyniku korzystania z ochrony czasowej w innych państwach członkowskich.

Kierując się celem stworzenia ścieżek legalizacji pobytu dla beneficjentów ochrony tymczasowej, na gruncie prawa migracyjnego, w dniu 28 stycznia 2023 r. weszła w życie nowelizacja ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem

zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw, zawierająca, nowy przepis umożliwiający obywatelom Ukrainy, z dniem 1 kwietnia 2023 r.,¹⁶ których pobyt na terytorium Polski jest uznawany za legalny i którzy posiadają numer PESEL z adnotacją „UKR”, ubieganie się o zezwolenie na pobyt czasowy, które jest związane z podstawowymi formami działalności gospodarczej, tj.:

- » tymczasowe zezwolenia na pobyt i pracę,
- » Niebieska Karta UE,
- » zezwolenia na pobyt czasowy w celu prowadzenia działalności gospodarczej.

Zezwolenia udzielane są w trybie uproszczonym. Ich przyznanie skutkuje utratą ochrony czasowej w Polsce. Zidentyfikowano potrzebę dostarczania pewności prawnej w przypadku wygaśnięcia ochrony czasowej. Dzięki takiemu rozwiązaniu obywatele Ukrainy objęci ochroną czasową zyskali możliwość uzyskania zezwolenia na pobyt stały dla zatrudnionych lub samozatrudnionych obywateli Ukrainy.

W dniu 28 września 2023 roku Rada Unii Europejskiej ogłosiła, że ochrona czasowa zostanie przedłużona do dnia 4 marca 2025 roku¹⁷. Aby zapewnić zgodność z decyzją wykonawczą (UE) 2022/382 i zabezpieczyć możliwość legalnego pobytu w Polsce dla beneficjentów ochrony czasowej, nowelizacja ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego

15. Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000185>, dostęp: 16 lipca 2024 r.

16. Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o udzielaniu pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000185>, dostęp: 16 lipca 2024 r.

sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000185, dostęp: 16 lipca 2024 r.

17. Rada Unii Europejskiej, Uchodźcy z Ukrainy: państwa członkowskie UE zgadzają się przedłużyć tymczasową ochronę, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/09/28/ukrainian-refugees-eu-member-states-agree-to-extend-temporary-protection/>, dostęp: 16 lipca 2024 r.

państwa oraz niektórych innych ustaw¹⁸ przedłuża, z mocy prawa, okres kwalifikowalności do korzystania z ochrony czasowej w Polsce. Okres legalnego pobytu obywateli Ukrainy oraz członków rodzin obywateli Ukrainy posiadających Kartę Polaka, którzy przybyli do Polski legalnie od dnia 24 lutego 2022 r. deklarując zamiar pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, został przedłużony do dnia 4 marca 2024 r. Ponadto, obywatelom Ukrainy lub członkom ich rodzin posiadającym Kartę Polaka przedłużono legalny pobyt do dnia 31 sierpnia 2024 r., jeżeli w dniu 4 marca 2024 r. uczęszczają do przedszkola lub realizują obowiązek szkolny w polskim systemie oświaty lub uczą się w przedszkolu lub szkole funkcjonującej w ukraińskim systemie oświaty, z wykorzystaniem metod i technologii kształcenia na odległość. Rozwiązanie to dotyczy również rodziców lub opiekunów tych osób, jeśli są one małoletnie.

• Prawa

» Dostęp do zakwaterowania

Zmiana ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa¹⁹ wprowadziła częściowe współfinansowanie kosztów pobytu i wyżywienia w ośrodkach zbiorowego zakwaterowania przez obywateli Ukrainy. Jednocześnie przewidziano liczne wyjątki od tej zasady. Celem tej zmiany było zwiększenie poziomu niezależności beneficjentów.

» Dostęp do rynku pracy

W zakresie dostępu do rynku pracy doprecyzowano przepisy²⁰ dotyczące możliwości podjęcia zatrudnienia przez obywateli Ukrainy na podstawie zgłoszenia dokonanego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego praca.gov.pl. Nowelizację wprowadzono w oparciu o doświadczenia z dotychczasowego stosowania ustawy i miała ona na celu w szczególności usunięcie dotychczasowych trudności interpretacyjnych.

Wprowadzono również specjalne przepisy umożliwiające ukraińskim pracownikom medycznym

ubieganie się o zezwolenie na pracę nie tylko do 24 sierpnia 2023 roku, ale okres ten został znacznie wydłużony do 24 marca 2024 roku. Co więcej, w okresie od listopada 2022 r. do września 2023 r., Ministerstwo Zdrowia ściśle współpracowało ze Światową Organizacją Zdrowia w zakresie wsparcia personelu medycznego z Ukrainy poprzez prowadzenie infolinii (dostępnej 7 dni w tygodniu), która dostarczała przydatnych informacji dotyczących wymogów i dokumentów niezbędnych w procesie składania wniosku do Ministra Zdrowia o wydanie zezwolenia na pracę. Rozwiązanie to, wprowadzone zarówno w celu uzupełnienia niedoborów pracowników w systemie ochrony zdrowia w Polsce, jak i wsparcia personelu medycznego z Ukrainy w procesie wchodzenia na rynek pracy w Polsce, zostało uregulowane w ustawie z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw.

» Finansowanie opieki zdrowotnej

W zakresie dostępu do opieki zdrowotnej koszty świadczeń przysługujących beneficjentom ochrony tymczasowej są rozliczane ze świadczeniodawcami i aptekami przez Narodowy Fundusz Zdrowia i finansowane z Funduszu Pomocowego, o którym mowa w art. 14 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Szczegółowy tryb i sposób finansowania określa umowa zawarta pomiędzy ministrem właściwym do spraw zdrowia a Narodowym Funduszem Zdrowia. Zgodnie ze sprawozdaniami składanymi przez Narodowy Fundusz Zdrowia wraz z wnioskami o uruchomienie środków, koszty ww. świadczeń w 2023 r. wyniosły 848 002 386,37 zł.

Od 1 marca 2022 r. w ramach działań finansowanych z Funduszu Pomocowego rozpoczęto wydawanie koncentratów czynników krzepnięcia, które miały kluczowe znaczenie dla leczenia tej grupy pacjentów. Do końca 2023 r. dostarczono 83 koncentraty czynników krzepnięcia obywatelom Ukrainy

18. Ustawa z dnia 14 kwietnia 2023 r. o zmianie nazw uczelni służb państwowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Policji, ustawy o Straży Granicznej, ustawy o Państwowej Straży Pożarnej oraz niektórych innych ustaw, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=W-DU20230001088>, dostęp: 16 lipca 2024 r.

19. Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o udzielaniu pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=W-DU20230000185>, dostęp: 16 lipca 2024 r.

20. Ibidem

(75 mężczyznom i 8 kobietom), którzy ucierpieli w wyniku konfliktu.

Na dzień 31 grudnia 2023 r. dokonano wydatków na zakup czynników krzepnięcia dla uchodźców z Ukrainy na kwotę 4 499 426,81 zł.

Ponadto, dzięki zawartemu w dniu 15 lutego 2023 r. porozumieniu pomiędzy Ministerstwem Zdrowia a Funduszem Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF) w sprawie wsparcia realizacji działań związanych z kryzysem ukraińskim i pomocą uchodźcom podejmowanych przez Rząd Polski, na rachunek Funduszu Pomocy Ukrainie dla Ministerstwa Zdrowia przekazano pomoc pieniężną w łącznej kwocie 9.000.000 zł z przeznaczeniem na częściowe pokrycie kosztów świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej dostarczanych kobietom i dzieciom z Ukrainy.

» Dostęp do edukacji

W maju 2023 r., w ramach memorandum podpisanego przez Ministra Edukacji Narodowej z UNICEF, rozpoczęto realizację trzyletniego projektu „Szkoła dostępna dla wszystkich - doskonalenie nauczycieli specjalistów w zakresie dostarczania odpowiedniego wsparcia uczniom, rodzicom i nauczycielom”. Minister edukacji zlecił jego realizację Instytutowi Badań Edukacyjnych (IBE). Projekt będzie skierowany do ponad 11 tys. nauczycieli, co najmniej 560 przedszkoli i szkół oraz instytucji (poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki doskonalenia nauczycieli), ok. 12 uczelni wyższych i organizacji pozarządowych. W trakcie realizacji tego projektu planowane jest dotarcie do ok. 30 tys. dzieci i uczniów, a po stopniowym włączaniu rezultatów projektu do systemu możliwe będzie wykorzystanie jego wyników do skutecznego wsparcia wszystkich uczniów. Projekt będzie dostarczał nauczycielom wiedzy i umiejętności odpowiadających aktualnym wyzwaniom oraz potrzebom. Programy szkoleniowe, przygotowywane przy udziale uczelni wyższych, obejmują ochronę zdrowia psychicznego, profilaktykę zaburzeń psychicznych u dzieci i młodzieży, wsparcie dla uczniów z Ukrainy, prointegracyjny klimat klasy i szkoły. Projekt uwzględni dwa komponenty: badawczy i ewaluacyjny. Wyniki końcowe wynikające z tych działań mają na celu stworzenie praktyk opartych na dowodach, a tym samym wzmocnienie włączającego systemu edukacji, który jest dostępny

dla wszystkich. Wybrane dobre praktyki - rezultaty projektu - zostaną rozpowszechnione we wszystkich szkołach i instytucjach. Całkowita wartość projektu przekroczy 15 mln zł. Informacje na jego temat zostały zaprezentowane na konferencji on-line, która odbyła się 14 września 2023 r.

• Grupy wrażliwe

Uchwalona w 2023 r. nowelizacja ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa wprowadziła szereg rozwiązań prawnych mających na celu zapewnienie praw małoletnich:

- » zwiększenie nadzoru nad grupami dzieci przebywających w pieczy w Ukrainie i przebywających w ośrodkach w Polsce, przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie (PCPR) w stosunku do Ośrodków Wsparcia Społecznego (OPS). Zapewniła możliwość sprawowania kontroli przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie nad sprawowaniem opieki i wychowania przez tymczasowych opiekunów w stosunku do małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przed przyjazdem do Polski zostali umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy i przybyli wraz z osobą sprawującą taką pieczę,
- » możliwość dotowania przez powiat podmiotów dostarczających małoletnim mieszkanie i wyżywienie na pokrycie kosztów niezbędnych do zapewnienia odpowiedniej opieki i wychowania przez powiat. Zmiana wynikała z potrzeby zapewnienia powiatom znacznej swobody decyzyjnej, w szczególności w zakresie dotowania podmiotów prywatnych, które dostarczają pomoc małoletnim z Ukrainy,
- » rozszerzenie możliwości i ułatwienia szybkiego ustanowienia przez właściwy sąd kuratora tymczasowego - konieczność regulacji ze względu na dobro dziecka,
- » małoletni, który przed przybyciem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej został umieszczony w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy i przybył wraz z osobą sprawującą tę pieczę, nie zostanie umieszczony w systemie pieczy zastępczej. Następnie sąd ustanowi ww. osobę opiekunem tymczasowym dla małoletniego, z wyjątkiem przypadków, gdy dobro dziecka jest zagrożone. Cele tego rozwiązania

były dwojakie: uniknięcie sytuacji nadmiernego i nieuzasadnionego umieszczania małoletnich obywateli Ukrainy w polskiej pieczy zastępczej, w przypadku istnienia opiekuna, który może zostać ustanowiony przez sąd opiekunem tymczasowym oraz dostarczanie małoletniemu poczucia bezpieczeństwa poprzez nierozdzielanie go od dotychczasowego opiekuna,

- » dostarczanie wojewodom możliwości dostępu do danych z ewidencji małoletnich oraz zapewnienie im dostępu do danych z ewidencji małoletnich również w celach innych niż tylko kontrola wykonywania zadań przez powiatowe centra pomocy rodzinie (usunięcie przeszkód w realizacji wszystkich ustawowych zadań, takich jak organizowanie dowozu dla tych dzieci, czy kontrola wykonywania zadań przez podmioty inne niż Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie),
- » dostarczanie właściwemu organowi gminy dostępu do ewidencji małoletnich w celu realizacji zadań ustawowych oraz umożliwienie organowi gminy weryfikacji danych dotyczących wysokości świadczenia pieniężnego oraz warunków w celu przyznania i przedłużenia świadczenia.

W oparciu o dotychczasową praktykę w zakresie realizacji Umowy między Polską a Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych, sporządzonej w Kijowie w dniu 24 maja 1993 r., zmiana ww. ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, umożliwiła prawidłową realizację umowy, tak aby Ukraina posiadała wiedzę o miejscu pobytu swoich obywateli również w innych celach uzasadnionych umową. W szczególności - ale nie wyłącznie - tam, gdzie jurysdykcja organów zależy od obywatelstwa osoby, poprzez rozszerzenie zakresu uzasadnionych celów, dla których konsul Ukrainy może uzyskać dane z rejestru, tak aby dwustronna umowa mogła być w pełni realizowana, a prawa małoletnich należycie chronione. Rozwiązanie to usunęło przeszkody w udostępnianiu danych z systemu informatycznego zawierającego ewidencję zarejestrowanych małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Polski nie będąc pod opieką osoby sprawującej nad nimi faktyczną opiekę oraz małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na

terytorium Polski i przed przybyciem zostali umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy.

• Dane statystyczne

Zgodnie z ustawą o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa małoletni obywatele Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie będąc pod opieką osoby sprawującej nad nimi faktyczną opiekę, oraz małoletni obywatele Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a wcześniej zostali umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy, podlegają wpisowi do rejestru, zwanego dalej „rejestrem małoletnich”. Rejestr małoletnich prowadzi minister właściwy do spraw rodzinnych oraz Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

Zgodnie z wyżej wymienionym rejestrem, w okresie od 1 stycznia 2023 r. do 31 grudnia 2023 r., zarejestrowanych zostało:

- » 195 małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie będąc pod opieką osoby sprawującej nad nimi faktyczną opiekę,
- » 170 małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a wcześniej zostali umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy.

Ogólnie od 24 lutego 2022 r. do 31 grudnia 2023 r. w rejestrze małoletnich zarejestrowano 2853 małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a wcześniej zostali umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy oraz 655 małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie będąc pod opieką osoby sprawującej nad nimi faktyczną pieczę.

Zgodnie z rejestrem, w okresie od 1 stycznia 2023 r. do 31 grudnia 2023 r. do Ukrainy powróciło 363 małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a wcześniej zostali umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy oraz 61 małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie będąc pod opieką osoby sprawującej nad nimi faktyczną opiekę.

Według danych statystycznych udostępnionych przez Urzędy Wojewódzkie, w okresie od 1 stycznia

2023 r. do 31 grudnia 2023 r. na terenie województw przebywało 28 dzieci z pieczy zastępczej w Ukrainie umieszczonych w pieczy zastępczej. Ponadto w tym samym okresie przebywało w pieczy zastępczej 429 dzieci, które nie przebywały w pieczy zastępczej w Ukrainie, ale zostały umieszczone w pieczy zastępczej na terenie województw.

Ogółem od 1 stycznia 2023 r. do 31 grudnia 2023 r. w polskiej pieczy zastępczej przebywało 457 obywateli Ukrainy (229 kobiet i 228 mężczyzn), w następującym przedziale wiekowym:

Wiek	Liczba obywateli
0-2	54
3-6	80
7-12	158
13-15	86
16-18	77
19-26	2

Dane z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

• Inne zmiany

Wspomniana wyżej nowelizacja ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw²¹ dostarczała również zestawu rozwiązań adresowanych do obywateli Ukrainy legalnie przebywających w Polsce i nieobjętych dyrektywą o ochronie czasowej, w tym:

- » podstawę prawną do subsydiarnego przyznania obywatelowi Ukrainy zezwolenia na pobyt czasowy na okres 1 roku w przypadku niespełnienia przez niego warunków prawnych i materialnych określonych w przepisach ustawy o cudzoziemcach lub gdy zachodziłyby szczególne podstawy do odmowy udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy na zasadach ogólnych (schematy ogólne);
- » przedłużenie do 24 sierpnia 2023 r. legalnego pobytu obywateli Ukrainy, m.in. posiadaczy wiz krajowych i zezwoleń na pobyt czasowy (okres ten został następnie przedłużony kolejną nowelizacją z 14 kwietnia 2023 r. do 4 marca 2024 r.).

Celem rozwiązania było zapobieganie nadmiernym pobytom i dostarczanie zabezpieczeń dla systemu ochrony międzynarodowej, co wynikało z ryzyka znacznego wzrostu liczby osób z nieregulowanym pobytom.

» Wykorzystanie funduszy zagranicznych

W 2023 r. trwała końcowa faza rozliczania środków unijnych z perspektywy 2014-20220. W obszarze polityki migracyjnej dużym wyzwaniem było przekierowanie części środków na pomoc uchodźcom z Ukrainy, w tym m.in. Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Udało się to dzięki elastycznemu podejściu, wykorzystaniu potencjału realizowanych projektów i szybkim zmianom programowym.

Wsparcie było realizowane zarówno na poziomie centralnym (w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój - PO WER), jak i regionalnym (w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych).

Wsparcie w regionach koncentrowało się na obszarach włączenia społecznego i obejmowało: aktywną integrację, umiejętności językowe i kompetencje społeczne, dostęp do usług społecznych i zdrowotnych, zakupy interwencyjne (zakup produktów i usług dla uchodźców od podmiotów ekonomii społecznej), rynek pracy (aktywizacja zawodowa, opieka nad dziećmi) oraz edukację (edukacja przedszkolna, finansowanie szkolnych asystentów międzykulturowych, kursy językowe dla uczniów i nauczycieli, działania integracyjne, doposażenie szkół).

Wsparcie w ramach PO WER obejmowało m.in. organizację egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego dla uczniów z Ukrainy, uruchomienie infolinii w ukraińskim języku migowym dla osób głuchoniemych z Ukrainy w okresie największego napływu, rozszerzenie realizowanych projektów m.in. o komponenty wspierające kadre akademicką i studentów z Ukrainy, rozwijanie podstawowych umiejętności, kompetencji językowych i społecznych umożliwiających uchodźcom codzienne funkcjonowanie w Polsce.

Do końca 2023 r. wsparciem finansowanym z EFS objęto łącznie 43 463 beneficjentów ochrony czasowej, w tym 14 256 osób w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój (program krajowy) oraz 29 207 osób w Regionalnych Programach Operacyjnych.

21. Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o udzielaniu pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw, [https://isap.](https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU2023000185)

[sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU2023000185](https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU2023000185), dostęp: 16 lipca 2024 r.

6

**Małoletni bez opieki
i inne grupy wrażliwe**

Małoletni bez opieki i inne grupy wrażliwe

W 2023 r. nie odnotowano żadnych istotnych zmian w obszarach związanych z małoletnimi bez opieki i innymi grupami wymagającymi szczególnego traktowania.

7

Integracja i włączanie migrantów

Integracja i włączanie migrantów

W marcu 2023 r. Minister Funduszy i Polityki Regionalnej podpisał Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) w programach regionalnych na lata 2021-2027²². Wytyczne zawierają ogólne zasady dotyczące integracji społeczno-ekonomicznej obywateli państw trzecich (część 4.5). Dokument definiuje kluczowe obszary i formy wsparcia (z naciskiem na wprowadzenie tzw. modelu one-stop-shop - centrów integracyjnych w koordynacji z Funduszem Azylu Migracji i Integracji) oraz dodaje priorytet dla ukraińskich uchodźców wojennych objętych ochroną tymczasową.

Prawie wszystkie regiony zapewniły znaczące alokacje EFS+ (łącznie 229 mln EUR) na cel szczegółowy (i) [SO (i): integracja społeczno-ekonomiczna obywateli państw trzecich, w tym migrantów - rozporządzenie EFS+, art. 4²³]. Projekty obejmą szeroką gamę opcji pomocy (integracja na rynku pracy, włączenie społeczne, edukacja - w tym umiejętności językowe, szkolenia personelu i budowanie potencjału) dla ponad 60 000 uczestników.

• Edukacja i szkolenia

Zmiana ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce²⁴ umożliwiła studentom zagranicznych uczelni, którzy część studiów odbywają w Polsce, uzyskanie polskiej legitymacji studenckiej. Wraz z kolejnymi zmianami umożliwiono im również korzystanie z 50% zniżki na przejazdy komunikacją miejską (są to ulgi przysługujące studentom polskich uczelni). Celem zmiany była poprawa sytuacji studentów uczelni zagranicznych, którzy wcześniej nie mieli prawa do korzystania z dostępnych ulg.

W 2023 r. nie odnotowano żadnych istotnych zmian w obszarach krajowej strategii integracji, zaangażowania zainteresowanych stron, programów integracji przed wyjazdem/przyjazdem, rynku pracy i umiejętności, podstawowych usług, aktywnego udziału migrantów i społeczeństw przyjmujących w integracji oraz zwalczania rasizmu i dyskryminacji.

22. Portal Funduszy Europejskich, Wytyczne dotyczące realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021-2027, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/wytyczne-dotyczace-realizacji-projektow-z-udzialem-srodkow-europejskiego-funduszu-spolecznego-plus-w-regionalnych-programach-na-lata-2021-2027/>, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

23. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R1057&from=EN>, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

24. Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz niektórych innych ustaw, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000212>, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

8

Obywatelstwo i bezpieczeństwa

Obywatelstwo i bezpaństwowość

W 2023 r. nie odnotowano żadnych istotnych zmian w odniesieniu do nabywania obywatelstwa i bezpaństwowości.

Należy jednak podkreślić, że w 2023 r. możliwe stało się złożenie oświadczenia o wyrażeniu zgody na uzyskanie lub utratę obywatelstwa polskiego przez małoletnich, zawartego we wniosku składanym przez

rodziców, w formie pisemnego oświadczenia przed podmiotem uprawnionym do urzędowego poświadczenia podpisu, np. notariuszem, który potwierdza podpis złożony na oświadczeniu. Przed tą zmianą składanie zeznań było dopuszczalne wyłącznie przed wojewodą lub konsulem, ze względu na miejsce zamieszkania zainteresowanego²⁵.

TABELA 1

Liczba osób, które nabyły obywatelstwo polskie w 2023 r.

Źródło danych: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Obywatelstwo	Tryb administracyjny	Przyznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
AFGANISTAN	11	5
ALBANIA	6	3
ALGERIA	14	11
ARGENTYNA	1	0
ARMENIA	71	39
AUSTRALIA	1	1
AUSTRIA	6	0
AZERBEJDŻAN	12	2
BANGLADESZ	3	3
BEZPANSWOWCY	4	2
BELGIA	1	0
BIAŁORUŚ	4196	264

BOLIWIA	0	1
BOŚNIA I HERCEGOWINA	2	0
BRAZYLIA	8	3
BUŁGARIA	10	3
CZARNOGÓRA	7	0
CHINY	3	0
CYPR	0	1
CZECHY	10	6
DANIA	7	6
DOMINIKANA	2	1
EGIPT	19	15
EKWADOR	2	1
FILIPINY	0	2
FINLANDIA	5	0
FRANCJA	6	5

25. Ustawa z dnia 7 października 2022 r. o zmianie niektórych ustaw w celu uproszczenia procedur administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220002185>, dostęp: 19 lipca 2024 r.

GAMBIA	1	0
GHANA	0	1
GRECJA	1	3
GRUZJA	29	5
HAITI	1	0
HISZPANIA	1	0
INDIE	24	11
INDONEZJA	1	1
IRAK	11	3
IRAN	8	0
IRLANDIA	1	0
IZRAEL	9	3
JEMEN	5	1
JORDANIA	3	1
KAMERUN	3	0
KANADA	25	3
KAZACHSTAN	28	4
KENIA	0	1
KIRGISTAN	3	2
KOLUMBIA	3	0
KONGO	3	1
KOSOWO	0	1
KOSTARYKA	0	1
KUBA	4	3
LIBAN	2	1
LIBIA	3	1
LITWA	5	4
LUKSEMBURG	2	0
ŁOTWA	3	3
MACEDONIA PÓŁNOCNA	10	7
MAROKO	9	9
MEKSYK	8	6
MOŁDAWIA	24	9
MONGOLIA	9	2
NEPAL	6	6
NIDERLANDY	1	8
NIEMCY	107	35

NIEZNANE	2	2
NIGERIA	10	8
NORWEGIA	0	12
NOWA ZELANDIA	1	0
PALESTYNA	2	1
PAKISTAN	9	4
PERU	1	0
PORTUGALIA	1	0
REPUBLIKA POŁUDNIOWEJ AFRYKI	1	3
ROSJA	546	52
RUMUNIA	6	15
RWANDA	2	0
SENEGAL	1	1
SERBIA	3	10
SŁOWACJA	3	2
SRI LANKA	1	1
STANY ZJEDNOCZONE	21	21
SYRIA	21	7
SZWAJCARIA	2	1
SZWECJA	44	4
TADŻYKISTAN	6	3
TAJLANDIA	0	2
TUNEZJA	11	17
TURCJA	58	30
TURKMENISTAN	20	0
UKRAINA	4695	888
UZBEKISTAN	22	0
WENEZUELA	2	3
WĘGRY	8	4
WIELKA BRY- TANIA	28	23
WIETNAM	169	86
WŁOCHY	2	7
WYBRZEŻE KOŚ- CI SŁONIOWEJ	1	2
ZAMBIA	1	0
Suma	10460	1719

9

Granice, wizy i Schengen

Granice, wizy i Schengen

W 2023 r. istotne zmiany zostały wprowadzone w obszarze związanym z granicami, wizami i Schengen, w tym w odniesieniu do wymiaru zewnętrznego, zarządzania zewnętrzną granicą Schengen, sytuacją na granicach wewnętrznych oraz innych zmian w zakresie zarządzania granicami i polityki wizowej. Jednocześnie nie odnotowano żadnych istotnych zmian w zagadnieniach dotyczących strefy Schengen i zarządzania.

• Wymiar zewnętrzny

W 2023 roku oficer łącznikowy Straży Granicznej został oddelegowany jako Immigration Liaison Officer (ILO) do Konsulatu Generalnego RP w Stambule na okres od 16 października 2023 roku do 31 grudnia 2024 roku. Decyzja ta miała kilka głównych celów: dostarczanie wsparcia na wszystkich etapach powrotu cudzoziemców, utrzymywanie kontaktów ze służbami granicznymi i migracyjnymi oraz innymi instytucjami odpowiedzialnymi za kwestie migracyjne w Turcji oraz bieżące dostarczanie istotnych informacji o sytuacji geopolitycznej i promowanie pracy Straży Granicznej na arenie międzynarodowej.

• Zarządzanie zewnętrzną granicą Schengen

W związku z przygotowaniem do uruchomienia w 2024 r. systemu wjazdu/wyjazdu (Entry/Exit

System, EES)²⁶ w Straży Granicznej kontynuowano prace przygotowawcze do wdrożenia systemu z EES na poziomie krajowym. Celem tego działania było dostosowanie krajowych ram prawnych do wymogów EES oraz opracowanie systemu szkoleń i przyznawania zezwoleń dla organów krajowych. Przygotowywane są rozwiązania dla Centralnego Punktu Dostępu.

W 2023 r. prowadzono inne prace legislacyjne w celu zapewnienia właściwego korzystania z Systemu Informacyjnego Schengen (SIS)²⁷ i ustanawiania ram SIS Recast. Obejmowały one zmiany ustawy o cudzoziemcach²⁸ oraz ustawy o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w Systemie Informacyjnym Schengen oraz Wizowym Systemie Informacyjnym oraz niektórych innych ustaw (przepisy przyjęte w 2022 r.)²⁹.

Warto również wspomnieć, że w 2023 r. rozpoczęto prace nad przygotowaniem polskiej strategii Zintegrowanego Zarządzania Granicami (Integrated Border Management, IBM) w celu ich sfinalizowania do marca 2024 roku. Ta zmiana opiera się na dokumencie strategicznym opracowującym wieloletnią politykę strategiczną w zakresie Europejskiego Zintegrowanego Zarządzania Granicami zgodnie z art 8 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1896 z dnia 13 listopada 2019 r.³⁰

26. Komisja Europejska, System wjazdu/wyjazdu, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/smart-borders/entry-exit-system_en, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

27. Komisja Europejska, System Informacyjny Schengen., https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-information-system_en, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

28. Ustawa z dnia 9 marca 2024 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/2023/547>, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

29. Ustawa z dnia 1 grudnia 2022 r. z dnia 1 grudnia 2022 r. o zmianie ustawy o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w Systemie Informacyjnym Schengen oraz Wizowym Systemie Informacyjnym oraz niektórych innych ustaw, <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/2642>, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

30. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1896 z dnia 13 listopada 2019 r. w sprawie Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej oraz uchylenia rozporządzeń (UE) nr 1052/2013 i (UE) 2016/1624, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/1896/oj>, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

- **Sytuacja na granicach wewnętrznych**

W związku ze wzmożoną presją migracyjną na szlaku bałkańskim przez Słowację do Polski, skutkującą nielegalnym przekraczaniem granicy przez migrantów, którzy mogą stanowić poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego Rzeczypospolitej Polskiej, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przyjął rozporządzenie³¹ w sprawie tymczasowego przywrócenia kontroli granicznej osób przekraczających granicę państwową stanowiącą granicę wewnętrzną, wprowadzając tymczasowe przywrócenie kontroli granicznej na granicy z Republiką Słowacką. W efekcie ponownie wprowadzono tymczasowe przywrócenie kontroli na granicach wewnętrznych Rzeczypospolitej Polskiej

z Republiką Słowacką od dnia 4 października 2023 r. Celem tej decyzji było ograniczenie liczby nielegalnych migrantów przybywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

- **Inne zmiany w zakresie zarządzania granicami i polityki wizowej**

Wzmożona nielegalna migracja z terytorium Białorusi skutkowałą kolejnymi działaniami podejmowanymi w celu zapewnienia bezpieczeństwa narodowego w Polsce. Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji³² ruch na polsko-białoruskim przejściu granicznym w Bobrownikach został wstrzymany do odwołania od 10 lutego 2023 r.

31. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 października 2023 r. w sprawie przywrócenia tymczasowo kontroli granicznej osób przekraczających granicę państwową stanowiącą granicę wewnętrzną, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230002120>; Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 października 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przywrócenia tymczasowo kontroli granicznej osób przekraczających granicę państwową stanowiącą granicę wewnętrzną, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230002129>; Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 października 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przywrócenia tymczasowo kontroli granicznej osób przekraczających granicę państwową stanowiącą granicę wewnętrzną, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230002196>; Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 października 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przywrócenia tymczasowo kontroli granicznej osób przekraczających granicę państwową stanowiącą granicę wewnętrzną, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230002362>; Rozporządzenie Ministra

Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 listopada 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przywrócenia tymczasowo kontroli granicznej osób przekraczających granicę państwową stanowiącą granicę wewnętrzną, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230002523>; Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 1 grudnia 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przywrócenia tymczasowo kontroli granicznej osób przekraczających granicę państwową stanowiącą granicę wewnętrzną, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230002619>; Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 grudnia 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przywrócenia tymczasowo kontroli granicznej osób przekraczających granicę państwową stanowiącą granicę wewnętrzną, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230002811>, dostęp: 17 kwietnia 2024 r.

32. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 9 lutego 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000275>, dostęp: środa, 17 kwietnia 2024 r.

10

Nielegalna migracja

Nielegalna migracja

- **Zwalczanie ułatwiania nieuprawnionego wjazdu (przemyt migrantów)**

W związku z instrumentalizacją migracji na granicy polsko-białoruskiej oraz wzmożoną migracją z terytorium Białorusi podjęto działania mające na celu zwalczanie ułatwień w nieuprawnionym wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Sfinalizowano budowę elektronicznych barier na granicy polsko-białoruskiej³³ i polsko-rosyjskiej³⁴. Ponadto ogłoszono przetarg na budowę elektronicznej zapory na rzece Bug³⁵.

- **Zapobieganie nielegalnemu pobytowi**

W związku ze zmianami mającymi na celu zapobieganie nieuregulowanemu pobytowi cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wzmocnienie skuteczności powrotów, wprowadzono zmianę do ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych usatw³⁶. Na jej podstawie maksymalny okres, na jaki może zostać orzeczony zakaz wjazdu do Polski i innych państw obszaru Schengen, został wydłużony do 10 lat (wcześniej wynosił 5 lat). Zakaz wjazdu może być orzeczony ze względu na obronność lub bezpieczeństwo państwa, ochronę bezpieczeństwa

i porządku publicznego, interes Polski, a także gdy zachodzi obawa, że cudzoziemiec może prowadzić działalność terrorystyczną lub szpiegowską albo jest podejrzany o popełnienie jednego z tych przestępstw.

Ponadto, jeżeli cudzoziemiec nie opłaci kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji powrotowej przed upływem okresu zakazu wjazdu, zakaz wjazdu przedłuża się z mocy prawa do dnia uiszczenia tych opłat, nie dłużej jednak niż do 5 lat.

Powyższe zmiany wynikały z potrzeby przeciwdziałania zagrożeniom będącym konsekwencjami agresywnej wojny Rosji przeciwko Ukrainie.

W 2023 r. nie odnotowano żadnych istotnych zmian w obszarach monitorowania i identyfikacji nielegalnych szlaków migracyjnych, zapobiegania przyjazdom nielegalnych migrantów, monitorowania i identyfikacji nielegalnych szlaków migracyjnych, zapobiegania nielegalnej migracji poprzez dostarczanie informacji, współpracy z państwami trzecimi w celu zapobiegania nielegalnej migracji oraz dostępu do usług i rozwiązań prawnych dla migrantów przebywających nielegalnie.

33. Straż Graniczna, Zakończenie odbioru bariery elektronicznej na granicy polsko-białoruskiej, <https://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/11875,Zakonczenie-odbioru-bariery-elektronicznej-na-granicy-polsko-bialoruskiej.html>, dostęp: 17 kwietnia 2024 r.

34. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Uruchomienie Centrum Nadzoru Straży Granicznej w Kętrzynie i bariery elektronicznej na granicy polsko-rosyjskiej, <https://www.gov.pl/web/mswia/uruchomienie-centrum-nadzoru-strazy-granicznej-w-ketrzynie-i-bariery-elektronicznej-na-granicy-polsko-rosyjskiej>, dostęp: 17 kwietnia 2024 r.

35. Ibidem

36. Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2023000547/O/D20230547.pdf>, dostęp: 17 kwietnia 2024 r.

11

Handel ludźmi

Handel ludźmi

W 2023 r. odnotowano szereg istotnych zmian w obszarze przeciwdziałania handlowi ludźmi, w odniesieniu do rozwoju krajowej polityki strategicznej, wykrywania, identyfikacji i ochrony ofiar, a także współpracy z państwami trzecimi.

• Zmiany krajowej polityki strategicznej

W 2023 r. w Polsce nastąpiło kilka zmian związanych z rozwojem krajowej polityki strategicznej w obszarze przeciwdziałania handlowi ludźmi.

We wrześniu 2023 r. Prezes Rady Ministrów podpisał Zarządzenie w sprawie powołania Międzyresortowego Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi³⁷. Do tego czasu Komitet funkcjonował w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji³⁸.

Zidentyfikowano potrzebę zwiększenia skuteczności działań podejmowanych przez rząd w sytuacji spowodowanej inwazją Rosji na Ukrainę i związanym z tym kryzysem uchodźczym. Zmiana strukturalna miała na celu wzmocnienie koordynacji działań na poziomie krajowym poprzez skrócenie procesu decyzyjnego w obszarze przeciwdziałania handlowi ludźmi, uelastycznienie procesu zarządzania oraz zwiększenie efektywności realizowanych działań. Ponadto umieszczenie Komitetu przy Prezesie Rady Ministrów będzie miało pozytywny wpływ na postrzeganie Polski przez instytucje międzynarodowe (UE, OBWE, ONZ), które traktują kwestię handlu ludźmi priorytetowo.

³⁷. Zarządzenie nr 392 Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 września 2023 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20230001036>, dostęp: 17 kwietnia 2024 r.

³⁸. Więcej informacji: Portal o przeciwdziałaniu handlowi ludźmi, Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 września 2023 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, <https://www.gov.pl/web/handel-ludzmi/>

Problem handlu ludźmi jest traktowany przez polski rząd jako zagadnienie pierwszoplanowe. Wzrost rangi Komitetu jest ważnym krokiem w kierunku ogólnej poprawy działań na rzecz zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi oraz ochrony ofiar.

W 2023 r. Departament Spraw Międzynarodowych i Migracji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji opublikował raport na temat sytuacji w zakresie handlu ludźmi w Polsce za rok 2022³⁹ (dostępny również w języku angielskim). Sprawozdanie zawiera m.in. informacje o zmianach prawnych, działaniach przeprowadzonych w 2022 r. oraz dane statystyczne. Ponadto przedstawia krajową politykę i strukturę przeciwdziałania i zwalczania handlu ludźmi oraz ochrony ofiar.

• Wykrywanie i identyfikacja ofiar

W celu ułatwienia wykrycia i identyfikacji ofiar handlu ludźmi oraz zapewnienia aktualności stosowanych narzędzi opracowano „Algorytm postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi”.

Dokument został opracowany przez Zespół ds. Wsparcia Ofiar Handlu Ludźmi, funkcjonujący w ramach Komitetu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz przyjęty po raz pierwszy w 2015 roku. Algorytm jest podstawowym przewodnikiem, który systematyzuje i poszerza wiedzę na temat

zarzadzenie-nr-392-prezesa-rady-ministrow-z-dnia-18-wrzesnia-2023-r-w-sprawie-miedzyresortowego-zespo-lu-do-spraw-przeciwdzialania-handlowi-ludzmi, dostęp: 17 kwietnia 2024 r.

³⁹. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Departament Spraw Międzynarodowych i Migracji, Handel ludźmi w Polsce, Raport 2022, <https://www.gov.pl/attachment/363cb826-Bec5-4252-b3cf-cc91ce5c6bb2>, dostęp: 17 kwietnia 2024 r.

zjawiska handlu ludźmi oraz określa sposób postępowania organów ścigania. Dokument zawiera polskie i międzynarodowe akty prawne obowiązujące w Polsce, a także wzory zaświadczeń wydawanych domniemanym ofiarom handlu ludźmi.

W 2023 r. zaktualizowano również inny tego typu dokument: „Algorytm identyfikacji i postępowania z małoletnią ofiarą handlu ludźmi dla funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej”. Dokument ten - podobnie jak wspomniany powyżej - został opracowany przez Grupę Wsparcia Ofiar Handlu Ludźmi i po raz pierwszy przyjęty w 2015 roku. Algorytm ten zawiera najważniejsze informacje dotyczące postępowania w przypadku ujawnienia małoletniej ofiary handlu ludźmi, takie jak definicja, proces wstępnej identyfikacji oraz proces interwencji. Ponadto zawiera wiele przydatnych porad dotyczących między innymi: kodeksu postępowania w kontaktach z małoletnimi, zakładania reprezentacji małoletniego, czynności procesowych z udziałem małoletniej ofiary handlu ludźmi. Algorytm jest podstawowym przewodnikiem wskazującym schemat postępowania i reagowania, którym powinni kierować się funkcjonariusze Policji i Straży Granicznej.

Powyższe aktualizacje wynikały z zmiany ustawy o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin oraz dodania przepisu o możliwości wydawania zaświadczeń o domniemaniu bycia ofiarą handlu ludźmi także obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Pisząc o działaniach podejmowanych przez Polskę w celu zwalczania handlu ludźmi poprzez odstraszanie potencjalnych sprawców oraz kierując się potrzebą zwiększenia skuteczności działań podejmowanych przez rząd w walce z handlem ludźmi, należy wspomnieć o nowelizacji Kodeksu karnego, która weszła w życie 1 października 2023 roku⁴⁰. Wprowadziła ona znaczące zaostrzenie kar w obszarze przestępstwa handlu ludźmi. Zgodnie z nowymi przepisami, kto dopuszcza się handlu ludźmi, podlega karze pozbawienia wolności na okres od 3 do 20 lat. W przypadku udowodnienia, że osoby winne handlu

ludźmi działały ze szczególnym nasileniem, kara może wynosić od 5 do 25 lat pozbawienia wolności.

• **Ochrona ofiar**

Warto podkreślić, że rok 2023 był pierwszym, w którym Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji podjęło decyzję o zwiększeniu finansowania zadania Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK) o prawie 40% (do 1 500 000 zł), w celu dostarczania lepszej i skuteczniejszej pomocy zwiększonej liczbie ofiar handlu ludźmi.

Ponadto w 2023 r. Polska przyjęła Krajowy Plan Przeciwdziałania Przestępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023-2026. Plan został opracowany pod kierownictwem Ministra Sprawiedliwości i ma na celu wprowadzenie wysokich standardów ochrony małoletnich przed nadużyciami w celu ochrony wszystkich małoletnich przed przemocą. Małoletni obywatele państw trzecich, którzy są (domniemanymi) ofiarami handlu ludźmi, będą również beneficjentami opracowanych środków.

• **Współpraca z krajami trzecimi**

Odnotowano niewiele wydarzeń związanych ze współpracą z państwami trzecimi w obszarze przeciwdziałania handlowi ludźmi. Polska dostarczała dane do sprawozdania „Trafficking in Persons” (TIP) 2023, które zostało opublikowane 15 czerwca 2023 r. przez Departament Stanu USA. Celem tego działania było usprawnienie rządowego systemu zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi, a także ochrony jego ofiar.

Ponadto Polska dostarczała uwagi do sprawozdania z trzeciej rundy ewaluacyjnej GRETA (Grupa Ekspertów ds. Działań przeciwko Handlowi Ludźmi) dotyczącego Polski, które zostało opublikowane 9 czerwca 2023 r. Podczas 32. posiedzenia Komitetu Stron Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi (16 czerwca 2023 r.) rozpatrzono sprawozdanie GRETA z realizacji przez Polskę Konwencji w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi (trzecia runda ewaluacyjna) i przyjęto rekomendacje w odniesieniu do Polski. Była to część trzeciej rundy ewaluacyjnej wdrażania Konwencji

⁴⁰. Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r., <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970880553>, dostęp: 17 lipca 2024 r.

Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi.

Informacja na temat przeciwdziałania handlowi ludźmi w 2023 r. w Polsce

W związku z obecną sytuacją wynikającą ze zbrojnej napaści Rosji na Ukrainę, współpraca Polski z partnerem ukraińskim została zintensyfikowana i już coraz częściej pojawiają się sygnały o organizowanych grupach przestępczych wykorzystujących obywateli Ukrainy w procederze handlu ludźmi. Jednym z zaobserwowanych nowych trendów były próby przeprowadzania nielegalnych adopcji ukraińskich dzieci ewakuowanych z terytorium Ukrainy. W ramach działań policji opartych na powyższych informacjach udało się zabezpieczyć prawa dzieci poprzez wyznaczenie dla nich przedstawiciela ustawowego na gruncie polskiego ustawodawstwa. Takie działania uniemożliwiły nielegalny wywóz dzieci z Polski i stanie się ofiarami handlu ludźmi.

Ponadto, polska policja prowadziła działania ukierunkowane na zwalczanie i zapobieganie handlowi ludźmi w ramach prac różnych grup zakładanych w ramach platformy EMPACT (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats) THB. Na szczególną uwagę zasługuje utworzenie specjalnej grupy w związku z wojną w Ukrainie. Zadaniem grupy jest identyfikacja i zwalczanie zorganizowanych grup przestępczych zajmujących się handlem ludźmi w celu wykorzystywania seksualnego, wyzysku w pracy lub innych form wyzysku w UE i na jej terytorium, w przypadku gdy podejrzani i/lub ofiary pochodzą z krajów Partnerstwa Południowo-Wschodniego (w szczególności Ukrainy oraz, w stosownych przypadkach, Armenii, Azerbejdżanu, Gruzji i Mołdawii). Szczególnym przedmiotem pracy jest wykorzystywanie ukraińskich uchodźców.

Działania powyższej grupy są wspierane przez pracę innych planów operacyjnych, w tym organizowanie corocznego wydarzenia HACKATON, podczas którego zasoby internetowe, zarówno publiczne, jak i dark web, są skanowane w poszukiwaniu ogłoszeń o pracę o charakterze seksualnym, sugerujących możliwość handlu ludźmi. Zebrane informacje są następnie przekazywane analitykom, którzy badają je i na ich podstawie wszczynają nowe sprawy dotyczące handlu ludźmi. Większość kontroli przeprowadzonych podczas wydarzenia

dotyczy Ukraińców. Ponadto przedstawiciele Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji biorą udział w cyklicznych spotkaniach Grupy Zadaniowej Europolu (UATF), która monitoruje sytuację uchodźców jako grupy mogącej stać się ofiarami handlu ludźmi.

W ramach udziału polskiej policji w ogólnoeuropejskich Dniach Wspólnych Działań (Joint Action Days, JAD) 2023 - op Chain i JAD Labour Exploitation - policja prowadziła sprawdzenia miejsc pobytu potencjalnych ofiar handlu ludźmi, w tym uchodźców z Ukrainy. Szczególną uwagę zwrócono na małoletnich, ich sytuację rodzinną i ewentualne nieprawidłowości, w tym możliwość wykorzystywania seksualnego dzieci, wykorzystywania do żebractwa lub działalności przestępczej.

W 2024 r. wszystkie powyższe działania będą kontynuowane w ramach platformy EMPACT THB.

Jednocześnie należy podkreślić, że w ramach działań określonych w Krajowym Planie Działań, polska policja realizuje szereg działań mających na celu zwalczanie i zapobieganie handlowi ludźmi. W 2023 r. policjanci we wszystkich województwach nieprzerwanie prowadzili działania edukacyjno-informacyjne na temat zjawiska handlu ludźmi, które skierowane były do ogółu społeczeństwa, w tym do obywateli Ukrainy przebywających na terytorium Polski. Działania te obejmowały m.in. dystrybucję plakatów i ulotek na piknikach rodzinnych, festynach i innych imprezach, udzielanie porad i rozmowy z mieszkańcami. Łącznie w Polsce odbyło się ponad 3200 takich wydarzeń. Ponadto informacje o zagrożeniu handlem ludźmi były umieszczane na stronach internetowych jednostek policji. Informacje obejmowały aktualne zagrożenia, grupy ryzyka, metody rekrutacji i sposób działania sprawców, a także numery telefonów, pod którymi można uzyskać pomoc oraz link do strony internetowej www.handelludźmi.eu.

Obecne trendy wskazują, że większość przypadków handlu ludźmi wiąże się z wykorzystywaniem ofiar do pracy przymusowej. W tej formie wyzysku kobiety, mężczyźni i dzieci mogą być wykorzystywani w równym stopniu. Ta forma wyzysku jest zatem znacznie bardziej opłacalna dla przestępców niż czysty wyzysk seksualny. Jest zatem możliwe, że obywatele Ukrainy mieszkający w krajach UE mogą paść ofiarą tej formy wykorzystywania w nadchodzących latach. W związku z tym podjęto działania mające

na celu podniesienie świadomości na temat zjawiska handlu ludźmi, organizując sesje informacyjne dla uczniów i osób poszukujących pracy. W 2023 r. odbyły się 7 824 takie sesje. Wzięło w nich udział ponad 215 000 osób (218 650).

Przykładem prowadzonych działań jest unikalny projekt edukacyjny mający na celu podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska handlu ludźmi. 23 października 2023 r., po raz pierwszy w Polsce, wystartował projekt „Escapetruck”, będący inicjatywą holenderskiej Fundacji Reshape. Projekt został zainicjowany w ścisłej współpracy z Centrum Badań nad Handlem Ludźmi Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Policją i Strażą Graniczną. W 2023 r. projekt był realizowany w Warszawie, na parkingu przed Pałacem Kultury i Nauki (23 - 24 października), w Krakowie, na parkingu po północnej stronie Stadionu im. Henryka Reymana (25 - 26 października) oraz we Wrocławiu, w Centrum Historii Zajezdnia (27 - 28 października).

W tym projekcie zagadnienie handlu ludźmi zostało przedstawione odwiedzającym w formie escape roomów. Chociaż była to gra, było to głęboko prowokujące do myślenia doświadczenie. Uczestnicy poznali prawdziwe historie osób, które padły ofiarą handlu ludźmi, a dzięki skoordynowanym działaniom i pomocy organów ścigania udało im się uciec od handlarzy. Podczas gry uczestnicy - w maksymalnie sześciuosobowych grupach - musieli wy dostać się z ciężarówki, rozwiązując interaktywne zadania i łamiąc szyfry. Głównym zadaniem graczy była pomoc wirtualnej ofierze w wydostaniu się z niezwykle trudnej sytuacji, w jakiej się znalazła. Przestrzenie w Escapetruck zostały zaprojektowane w taki sposób, aby odzwierciedlały bardzo trudne warunki życia ofiar handlu ludźmi oraz uświadamiały odwiedzającym cierpienie i traumę, jakich doświadczają. Podczas wizyty ciężarówka w Polsce, projekt odwiedziło kilka tysięcy dorosłych i młodzieży w wieku powyżej 16 lat. W każdej z lokalizacji odwiedzanej przez Escapetruck obecni byli funkcjonariusze policji, którzy dostarczali informacji na temat zagrożeń, metod i mechanizmów wykorzystywanych przez przestępców oraz praw przysługujących ofiarom handlu ludźmi. Udział w projekcie był bezpłatny i otwarty dla każdego, kto ukończył 16 lat. Ze względu na duże zainteresowanie projektem, będzie on kontynuowany w 2024 roku.

Dzięki staraniom polskich policjantów, w tym ww. zobowiązaniom, od czasu zbrojnej napaści

Rosji na Ukrainę wszczęto 7 spraw dotyczących handlu ludźmi pod kątem możliwości popełnienia przestępstw na szkodę obywateli Ukrainy. Handel ludźmi potwierdzono tylko w dwóch z tych spraw. Pierwsza sprawa dotyczyła dwóch małoletnich obywateli Ukrainy. Przybyli oni do Polski po wybuchu działań wojennych w ich kraju. Szukali pracy, aby poprawić swoje warunki życia. Sprawcy manipulowali nimi i zmuszali do świadczenia usług seksualnych, wykorzystując ich młody wiek i brak doświadczenia życiowego. Druga sprawa dotyczy wykorzystywania do niewolniczej pracy i jest przedmiotem śledztwa. Funkcjonariusze policji dokonali lokalizacji grupy z Ukrainy. Byli oni zmuszani do pracy w nielegalnej fabryce papierosów na terenie Polski.

W 2023 r. zidentyfikowano 30 domniemanych ofiar handlu ludźmi, w tym 24 osoby dorosłe i 6 małoletnich (3 kobiety i 1 mężczyzna z Mołdawii oraz 1 kobieta i 1 mężczyzna z Polski).

Spośród 30 ofiar 16 to mężczyźni.

W większości przypadków (8 osób) ofiarami byli cudzoziemcy z Ukrainy. Było też: 5 ofiar z Kolumbii, 5 ofiar z Mołdawii, 5 ofiar z Polski, 2 ofiary z Bangladeszu, 1 ofiara z Bułgarii, 1 ofiara z Mali, 1 ofiara z Rosji, 1 ofiara z Tajlandii i 1 ofiara z Zimbabw.

Największa liczba ofiar (16 osób) była wykorzystywana w formie pracy przymusowej lub usług przymusowych.

Osiem osób padło ofiarą przymusowej prostytucji, pornografii lub innych form wykorzystywania seksualnego, a sześć osób padło ofiarą przymusowego żebractwa.

Rok 2023 był kolejnym rokiem, w którym wzrosła liczba ofiar pracy przymusowej związanej z wykorzystywaniem w prostytucji i pornografii.

Prognozy wskazują, że w nadchodzących latach będzie to stały trend na całym świecie. Jest to szczególnie prawdziwe w świetle obecnej sytuacji geopolitycznej związanej z konfliktem w Ukrainie i sytuacją ukraińskich uchodźców.

Z ogólnej liczby domniemanych ofiar handlu ludźmi zidentyfikowanych w 2023 r., 27 osób było wykorzystywanych w Polsce, 1 kobieta (obywatelka Tajlandii) w Republice Federalnej Niemiec, 1 mężczyzna (małoletni Polak) na Cyprze i 1 mężczyzna (obywatel Polski) w Wielkiej Brytanii.

Jedenaście osób zidentyfikowanych przez policję

wyraziło chęć otrzymania pomocy i wsparcia dla ofiar handlu ludźmi w ramach Krajowego Centrum Interwencji i Poradnictwa dla Ofiar Handlu Ludźmi.

W 2023 r. policja wydała 21 zaświadczeń cudzoziemcom, co do których istniało domniemanie, że są ofiarami handlu ludźmi (zgodnie z art. 170 ustawy o cudzoziemcach).

Liczba przestępstw handlu ludźmi zarejestrowanych w Krajowym Systemie Informacyjnym Policji w ramach prowadzonych śledztw w 2023 r. wyniosła 12 przestępstw, z czego 11 przestępstw zostało zarejestrowanych na podstawie art. 189a § 1 Kodeksu karnego, a tylko 1 na podstawie art. 189a § 2 Kodeksu karnego.

Spośród zarejestrowanych przestępstw:

- 4 zarejestrowano jako wykorzystywanie w formie

prostytcji, pornografii lub innych form wykorzystywania seksualnego, w tym 1 w formie przygotowania;

- 3 inne formy polegające na poniżaniu godności ludzkiej;
- 3 przestępstwa żebractwa;
- 2 polegające na pracy lub usługach przymusowych.

W ciągu ostatniego roku w toczących się śledztwach postawiono zarzuty łącznie 13 podejrzanym.

Większość podejrzanych pochodziła z Polski - 7 osób (6 kobiet i 1 mężczyzna). Zarzuty postawiono również: 2 obywatelom Rumunii (1 kobieta i 1 mężczyzna), 2 obywatelom Ukrainy (obaj mężczyźni), 1 obywatelowi Mołdawii i 1 obywatelowi Pakistanu (obaj mężczyźni).

12

Powrót i readmisja

Powrót i readmisja

• Przymusowy powrót

Na podstawie nowelizacji ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw⁴¹ zmieniono organ drugiej instancji w sprawach powrotów i wydażeń obywateli państwa członkowskiego Unii Europejskiej i członków ich rodzin. Powyższe kompetencje zostały przejęte od Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców przez Komendanta Głównego Straży Granicznej. Przekazanie kompetencji Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców Komendantowi Głównemu Straży Granicznej jako organowi wyższego stopnia w sprawach dotyczących zobowiązania cudzoziemca do powrotu oraz w sprawach związanych z tą procedurą miało na celu ustanowienie spójnej i jednolitej struktury kompetencji obu organów centralnych.

• Pomoc w dobrowolnym powrocie i reintegracji

Ww. nowelizacja wprowadziła również zmianę w zakresie udzielania pomocy w dobrowolnym powrocie cudzoziemca oraz w przekazaniu cudzoziemca do innego państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Pomoc w dobrowolnym powrocie i reintegracji jest jednym z ustawowych zadań Komendanta Głównego Straży Granicznej i od 7 kwietnia 2023 r., organ ten jest jedynym organem właściwym do dostarczania takiej pomocy. Komendant Główny Straży Granicznej współpracuje w tym zakresie z Międzynarodową Organizacją ds. Migracji (IOM) jako wiodącą organizacją międzynarodową promującą dobrowolne powroty, ale od września 2023 r. także z agencją Frontex.

Oba te działania wynikały z konieczności usprawnienia procedur powrotowych.

Pomoc w reintegracji - program JRS

Należy podkreślić, że od września 2023 r. Komendant Główny Straży Granicznej współpracuje w zakresie pomocy w dobrowolnych powrotach (Assisted Voluntary Return, AVR) z agencją Frontex. Zapewnia ona większe możliwości realizacji dobrowolnych powrotów i pomocy reintegracyjnej, oferując tym samym skuteczniejsze zachęty do powrotu. W ramach tej współpracy prowadzony jest program Joint Reintegration Services (JRS), który jest częścią kompleksowego programu reintegracyjnego agencji Frontex (Frontex Reintegration Program - FRP), obejmującego wszystkie działania tej agencji w zakresie powrotu cudzoziemca do kraju pochodzenia. W 2023 r. w ramach ww. programu Komendant Główny Straży Granicznej dostarczał pomoc reintegracyjną 209 cudzoziemcom.

	I połowa 2023 r.	II połowa 2023 r.
Pomoc reintegracyjna w 2023 r.	32	177

Pomoc reintegracyjną w 2023 r. najczęściej otrzymywali obywatele następujących krajów: Gruzja - 62 osoby, Turcja - 32 osoby, Irak - 30 osób, Mołdawia - 17 osób i Indie - 17 osób.

Pomoc w dobrowolnym powrocie

W 2023 r. do Straży Granicznej wpłynęły wnioski o pomoc w dobrowolnym powrocie cudzoziemców, obejmujące łącznie 461 cudzoziemców.

41. Ustawa z dnia 9 marca 2024 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.aspx?id=WDU20230000547>, dostęp: 17 lipca 2024 r.

	I połowa 2023 r.	II połowa 2023 r.
Liczba wniosków w 2023 r.	140	321

W 2023 r. najczęściej pomoc otrzymywali obywatele następujących krajów: Kolumbia - 108 osób, Rosja - 60 osób, Gruzja - 51 osób, Mołdawia - 26 osób, Tadżykistan - 22 osoby.

Zgoda na przyznanie pomocy w dobrowolnym powrocie (AVR) – 350 cudzoziemców.

	I połowa 2023 r.	II połowa 2023 r.
Zgoda na przyznanie AVR w 2023 r.	96	254

Odmowa przyznania pomocy w dobrowolnym powrocie (AVR) – 111 cudzoziemców.

	I połowa 2023 r.	II połowa 2023 r.
Odmowa przyznania AVR w 2023 r.	44	67

W 2023 r. Straż Graniczna, w ramach pomocy w dobrowolnym powrocie z Polski realizowanej we współpracy z IOM, współfinansowała powroty 254 cudzoziemców.

Powroty te realizowane były najczęściej w odniesieniu do obywateli następujących państw: Kolumbii - 69 osób, Gruzji - 32 osoby, Rosji - 19 osób, Uzbekistanu - 19 osób i Tadżykistanu - 13 osób.

W 2023 roku Straż Graniczna we współpracy z Agencją Frontex zorganizowała powroty 25 cudzoziemców, głównie obywatele Kolumbii - 15 osób, Nepalu - 2 osoby, Filipin - 1 osoba, Gruzji - 1 osoba i Kazachstanu - 1 osoba.

Łącznie w 2023 r. Straż Graniczna w ramach współpracy z podmiotami zorganizowała dobrowolny powrót do kraju pochodzenia dla 279 cudzoziemców.

	I połowa 2023 r.	II połowa 2023 r.
Liczba powrotów cudzoziemców w 2023 r.	75	204

Wsparcie instytucjonalne

W wyniku przeprowadzonego przez Komendanta Głównego Straży Granicznej postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na usługę organizacji pomocy socjalnej, opieki medycznej i psychologicznej dla cudzoziemców, w 2023 roku Fundacja DIALOG w ramach realizacji umowy dostarczała pomoc 64 cudzoziemcom.

	I połowa 2023 r.	II połowa 2023 r.
Liczba cudzoziemców, którym dostarczano wsparcie instytucjonalne	29	35

Pomoc zapewniano najczęściej obywatelom Iraku - 11 osób, Afganistanu - 8 osób, Syrii - 7 osób, Turcji - 6 osób oraz Sudanu - 5 osób.

• Detencja

W celu dostosowania profili ośrodków detencyjnych w Polsce do aktualnych potrzeb i możliwości, podjęte zostały przez Straż Graniczną działania zmierzające do zmiany profili ośrodków detencyjnych, w szczególności wyznaczenia tylko jednego ośrodka dla rodzin z dziećmi i małoletnich bez opieki (nowo otwarty budynek ośrodek detencyjny w Lesznawoli).

Kolejną zmianą w tym obszarze było tymczasowe zwiększenie pojemności istniejących ośrodków detencyjnych poprzez zmniejszenie średniej powierzchni przypadającej na jednego cudzoziemca z 4m² do 2m². Nastąpiło to na podstawie nowelizacji z 2021 r. rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie strzeżonych ośrodków i aresztów dla cudzoziemców⁴². Celem tej zmiany była konieczność zapewnienia odpowiedniej pojemności istniejących ośrodków detencyjnych w przypadku nieoczekiwanego napływu.

• Współpraca z krajami pochodzenia i tranzytu

Na terytorium Polski odbyły się pierwsze rundy negocjacji dwustronnych umów o readmisji z Uzbekistanem, Tadżykistanem i Kirgistanem:

- » Tadżykistan: 06-12.05.2023 r.
- » Uzbekistan: 22-26.05.2023 r.
- » Kirgistan: 12-16.06.2023 r.

Zacieśnienie współpracy wynikało ze zwiększonej migracji z tych krajów do Polski.

42. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 sierpnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie strzeżonych ośrodków i aresztów dla cudzoziemców, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210001482/O/D20211482.pdf>, dostęp: 17 lipca 2023 r.

[gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210001482/O/D20211482.pdf](https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210001482/O/D20211482.pdf), dostęp: 17 lipca 2023 r.

13

Migracja i rozwój

Migracja i rozwój

W 2023 r. nie odnotowano żadnych istotnych zmian w obszarze migracji i rozwoju.

Załącznik A: Metodologia i definicje

Metodologia

Informacje niezbędne do sporządzenia części II raportu krajowego uzyskano poprzez wysłanie wniosków o udzielenie informacji i podsumowanie otrzymanych sprawozdań z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia, Urzędu do Spraw Cudzoziemców, Komendy Głównej Straży Granicznej, Komendy Głównej Policji i Państwowej Inspekcji Pracy.

Dodatkowe statystyki zostały przygotowane przez instytucje administracji publicznej - zgodnie z załącznikiem B.

Pojęcia

Wszystkie pojęcia użyte w Raporcie są zgodne z definicjami stosowanymi w odpowiednich dyrektywach oraz prawodawstwie UE, a także z definicjami podanymi w Słowniku ESM zawierającym terminologię z zakresu azylu i migracji.

Załącznik B: Statystyki krajowe

Część 12 - Statystyki dotyczące handlu ludźmi
(przygotowane przez Komendę Główną Policji)

Statystyki na lata 2020–2023

Artykuł 189a kk.	Wszczęte postępowania	Stwierdzone przestępstwa	Domniemane ofiary handlu ludźmi Zidentyfikowane przez oficerów policji
2020	Suma: 14 8 - inne formy wyzysku poniżające godność ludzką; 3 - praca lub usługi przymusowe; 2 - prostytutka, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego; 1 - przygotowanie, dotyczące pobierania komórek, tkanek lub narządów z naruszeniem prawa	Suma: 11 6 - prostytutka, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego; 3 - praca lub usługi przymusowe; 2 - inne formy wyzysku poniżające godność ludzką;	Suma: 17 9 - prostytutka, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego; 8 - praca lub usługi przymusowe;
2021	Suma: 21 12 - inne formy wyzysku poniżające godność ludzką; 6 - prostytutka, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego; 2 - praca lub usługi przymusowe; 1 - żebranie;	Suma: 9 9 - prostytutka, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego;	Suma: 23 17 - prostytutka, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego; 5 - praca lub usługi przymusowe; 1 - żebranie;
2022	Suma: 20 7 - prostytutka, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego; 5 - praca lub usługi przymusowe; 4 - inne formy wyzysku poniżające godność ludzką; 3 - żebranie; 1 - pobieranie komórek, tkanek lub narządów;	Suma: 23 20 - prostytutka, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego; 1 - inne formy wyzysku poniżające godność ludzką; 1 - żebranie; 1 - niewolnictwo;	Suma: 31 13 - praca lub usługi przymusowe; 12 - prostytutka, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego; 3 - żebranie; 3 - inne formy wyzysku poniżające godność ludzką;
2023	Suma: 13 8 - praca lub usługi przymusowe (w tym 1 w formie przygotowania); 2 - inne formy wyzysku poniżające godność ludzką; 1 - żebranie; 2 - pobieranie komórek, tkanek lub narządów;	Suma: 12 4 - prostytutka, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego (w tym 1 w formie przygotowania); 3 - inne formy wyzysku poniżające godność ludzką; 3 - żebranie; 2 - praca lub usługi przymusowe;	Suma: 30 16 - praca lub usługi przymusowe; 8 - prostytutka, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego; 6 - żebranie;

Domniemane ofiary handlu ludźmi 2020

forma	suma domniemanych ofiar	płeć		wiek		obywatelstwo		
		M	K	dorośli	małoletni	Polska	Kolumbia	Bulgaria
praca lub usługi przymusowe	8	7	1	8		5	3	
prostytycja, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego	9		9	8	1	6		3
suma	17	7	10	16	1	11	3	3

Domniemane ofiary handlu ludźmi 2021

forma	suma domniemanych ofiar	płeć		wiek		obywatelstwo		
		M	K	dorośli	małoletni	Polska	Bulgaria	Ukraina
praca lub usługi przymusowe	5	5		5		4	1	
prostytycja, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego	20		20	19	1	16	3	1
żebranie	1		1	1				1
suma	26	5	21	25	1	20	4	2

Domniemane ofiary handlu ludźmi 2022

forma	suma domniemanych ofiar	płeć		wiek		obywatelstwo								
		M	K	dorośli	małoletni	Polska	Ukraina	Wietnam	Białoruś	Kolumbia	Rumunia	Słowacja	Republika Czeska	Łotwa
praca lub usługi przymusowe	13	8	5	13		8		3				1	1	
prostytycja, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego	12		12	10	2	2	8		2					
żebranie	3	1	2	2	1		1				1			1
niewolnictwo i inne formy	3	3		3		1				2				
suma	31	12	19	28	3	11	9	3	2	2	1	1	1	1

Domniemane ofiary handlu ludźmi 2023

forma	suma domniemanych ofiar	płeć		wiek		obywatelstwo									
		M	K	dorośli	małoletni	Ukraina	Kolumbia	Mołdawia	Polska	Bangladesz	Bułgaria	Mali	Rosja	Tajlandia	Zimbabwe
praca lub usługi przymusowe	16	15	1	15	1	6	5		2	2					1
prostytycja, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego	8		8	7	1	2			3		1	1		1	
żebranie	6	1	5	2	4			5					1		
suma	30	16	14	24	6	8	5	5	5	2	1	1	1	1	1

Załącznik C: Informacje dodatkowe dostarczone przez Ministerstwo Edukacji Narodowej

Zatrudnianie cudzoziemców jako nauczycieli w polskich jednostkach systemu oświaty

Przepisy ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela⁴³ umożliwiają zatrudnianie cudzoziemców na stanowisku nauczyciela w polskich jednostkach systemu oświaty. Cudzoziemców obowiązują takie same wymagania do zajmowania stanowiska nauczyciela jak obywateli polskich.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy - Karta Nauczyciela, stanowisko nauczyciela może zajmować osoba, która:

1. posiada wykształcenie wyższe z odpowiedni przygotowaniem pedagogicznym lub ukończyła zakład kształcenia nauczycieli i podejmuje pracę na stanowisku, do którego jest to wystarczające;
2. przestrzega podstawowych zasad moralnych;
3. spełnia warunki zdrowotne niezbędne do wykonywania zawodu;
4. nauczyciel musi także spełniać szczegółowe wymagania dotyczące kwalifikacji do zajmowania danego stanowiska określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli⁴⁴.

Zgodnie z art. 10 ust. 8 Karty Nauczyciela stosunek pracy nie może być nawiązany z nauczycielem, który nie spełnia warunków, o których mowa w ust. 5 pkt 2-5, z zastrzeżeniem ust. 5 pkt 9, tj. z nauczycielem, który:

1. nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych oraz nie korzysta z praw publicznych;

2. przeciwko któremu toczy się postępowanie karne o przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub postępowanie dyscyplinarne;
3. został skazany prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
4. został prawomocnie ukarany karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 76 ust. 1 pkt 3, w okresie 3 lat przed nawiązaniem stosunku pracy, lub karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 76 ust. 1 pkt 4;
5. nie posiada kwalifikacji wymaganych do zajmowania danego stanowiska.

Mając na uwadze powyższe, cudzoziemcy mogą pracować jako nauczyciele w przedszkolach, szkołach i placówkach w Polsce, jeśli spełniają powyższe wymagania, które są jednolite dla wszystkich nauczycieli, niezależnie od obywatelstwa.

Ponadto, zgodnie z § 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 października 1992 r. w sprawie warunków zatrudniania w szkołach i placówkach publicznych nauczycieli nie będących obywatelami polskimi⁴⁵, zatrudnienie w szkole nauczyciela niebędącego obywatelem polskim wymaga zgody organu prowadzącego szkołę.

Decyzje dotyczące organizowania pracy szkoły lub innej placówki oświatowej, w tym zatrudniania nauczyciela i przydzielania mu zajęć, podejmuje dyrektor, który zgodnie z art. 68 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe jest

⁴³. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19820030019>, dostęp: 16 kwietnia 2024 r.

⁴⁴. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=W-DU20230002102>, dostęp: 19 lipca 2024 r.

⁴⁵. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 października 1992 r. w sprawie warunków zatrudniania w szkołach i placówkach publicznych nauczycieli nie będących obywatelami polskimi, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19920850432>, dostęp: 19 lipca 2024 r.

kierownikiem zakładu pracy dla zatrudnionych w szkole lub zakładzie nauczycieli i pracowników niebędących nauczycielami, w szczególności decyduje w sprawach zatrudniania i zwalniania nauczycieli. Do kompetencji dyrektora należy podejmowanie decyzji w zakresie spraw pracowniczych określonych przepisami prawa.

W świetle przepisów ustawy Karta Nauczyciela wszyscy nauczyciele, bez względu na obywatelstwo, są zatrudnieni na takich samych zasadach, z jednym wyjątkiem. Nauczyciel nieposiadający obywatelstwa polskiego lub obywatelstwa innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym nie może być zatrudniony na podstawie mianowania. Osoba taka może być zatrudniona jako nauczyciel w szkole na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony lub na podstawie umowy o pracę na czas określony.

Cudzoziemcy mogą być również zatrudniani w szkole na podstawie art. 15 ustawy Prawo oświatowe - osoba niebędąca nauczycielem, posiadająca przygotowanie uznane przez dyrektora szkoły za odpowiednie do prowadzenia zajęć, w uzasadnionych przypadkach, może być zatrudniona w szkole publicznej za zgodą kuratora oświaty, a w przypadku szkoły artystycznej - ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Przepisy te stosuje się również w przypadku zatrudnienia osoby posiadającej przygotowanie zawodowe uznane przez dyrektora szkoły lub zakładu za odpowiednie do prowadzenia zajęć z zakresu kształcenia zawodowego, z tym że zatrudnienie tej osoby następuje za zgodą organu prowadzącego, a w przypadku szkoły artystycznej - za zgodą ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Przywołane przepisy ustawy Prawo oświatowe dopuszczają zatem możliwość zatrudniania w szkołach osób niebędących nauczycielami, które ukończyły specjalistyczne szkolenie przygotowujące do prowadzenia danych zajęć, ale nie posiadają przygotowania pedagogicznego.

Zgodnie z art. 15 ustawy Prawo oświatowe w szkole może być zatrudniony także cudzoziemiec, który nie posiada przygotowania pedagogicznego

wymaganego do zatrudnienia na stanowisku nauczyciela w szkole na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ale posiada odpowiednie przygotowanie do prowadzenia zajęć uznane przez dyrektora szkoły.

Według danych Systemu Informacji Oświatowej na dzień 23 lutego 2024 r. w polskich jednostkach systemu oświaty zatrudnionych było 3862 cudzoziemców, z czego obywatele Ukrainy stanowią 61%, Białorusi - 8%, Wielkiej Brytanii - 5%.

Dostęp do zawodu nauczyciela w Polsce – środek specjalny dla obywateli Ukrainy

Uchodźcy z Ukrainy, którzy uzyskali kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela, mogą wykonywać ten zawód w Polsce na podstawie tych samych przepisów, co polscy nauczyciele. Po potwierdzeniu ważności (równoważności) dyplomów ukończonych w Ukrainie (na podstawie umowy międzynarodowej - w przypadku dyplomów uzyskanych w Ukrainie do dnia 20 czerwca 2006 r., lub w drodze nostryfikacji - w przypadku dyplomów uzyskanych w Ukrainie po dniu 20 czerwca 2006 r.) oraz spełnieniu polskich wymagań kwalifikacyjnych, nauczyciele mogą być zatrudniani w polskich szkołach i placówkach. Oceny spełnienia wymagań kwalifikacyjnych niezbędnych do zajmowania stanowiska nauczyciela w polskiej szkole lub placówce dokonuje dyrektor szkoły lub placówki, w której dany nauczyciel podejmuje zatrudnienie.

Co do zasady, aby móc zajmować stanowisko nauczyciela w Polsce, należy:

- ukończyć studia wyższe na kierunku zgodnym z nauczaniem przedmiotem lub prowadzonymi zajęciami oraz posiadanie wymaganego przygotowania pedagogicznego, lub
- ukończyć studia wyższe na kierunku, którego efekty kształcenia - w zakresie wiedzy i umiejętności - obejmują treści nauczania określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego przedmiotu nauczanego na danym etapie edukacyjnym, oraz posiadać wymagane przygotowanie pedagogiczne. W przypadku nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych - ukończenie studiów wyższych na kierunku, którego efekty kształcenia obejmują treści nauczania określone w podstawie programowej kształcenia w danym zawodzie.

Wymagane przez polskie przepisy przygotowanie pedagogiczne obejmuje wiedzę i umiejętności

z zakresu psychologii, pedagogiki oraz dydaktyki/metodyki nauczania. Te przedmioty pedagogiczne są nauczane w ramach z góry określonej liczby godzin kształcenia i w powiązaniu z kierunkiem kształcenia (wydziałem/kierunkiem studiów). Przygotowanie pedagogiczne obejmuje również pozytywnie ocenioną praktykę pedagogiczną zrealizowaną w ramach określonej liczby godzin szkoleniowych. Ukończenie przygotowania pedagogicznego potwierdzone jest dyplomem lub innym dokumentem wydanym przez uczelnię.

Adaptacja i integracja dzieci/młodzieży z Ukrainy

W związku z wybuchem wojny w Ukrainie i związanym z tym napływem uchodźców, w tym dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, podjęto następujące działania (nie tylko w 2023 r.):

- przygotowano rekomendacje dla nauczycieli i pedagogów szkolnych: „Jak rozmawiać z dziećmi i uczniami o sytuacji w Ukrainie”. Rekomendacje zostały rozesłane do wszystkich szkół i placówek oraz kuratoriów oświaty i są dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego⁴⁶. Ponadto promowano szkolenia online organizowane przez Rzecznika Praw Dziecka: „Jak rozmawiać z dziećmi o wojnie”;
- przygotowano pakiet informacyjny dla rodziców lub osób sprawujących bieżącą opiekę nad dziećmi z Ukrainy oraz dyrektorów jednostek systemu oświaty dotyczący wsparcia dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- przygotowano i przesłano do poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz kuratoriów oświaty praktyczny pakiet informacyjny dotyczący udzielania wsparcia dzieciom z Ukrainy oraz ich rodzicom lub osobom sprawującym bieżącą opiekę nad dziećmi. Dostarczono również wytyczne dotyczące sposobu przeprowadzania procesu diagnozowania potrzeb dzieci;
- formularz wniosku o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych został przetłumaczony na język ukraiński i rosyjski; po

wypełnieniu składa się go w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej;

- od 1 marca do 20 grudnia 2022 r. w szkołach przeprowadzono dodatkowe godziny zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Ministerstwo Edukacji i Nauki przeznaczyło na ten cel 180 mln zł. Kwota ta pozwoliła na przeprowadzenie ok. 3 mln dodatkowych godzin zajęć dla uczniów, w tym uczniów z Ukrainy. Wsparcie obejmowało organizowanie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym. Środki w części oświatowej subwencji ogólnej na pomoc psychologiczno-pedagogiczną na rok 2022 zostały więc zwiększone o 31%. Podział środków został maksymalnie uproszczony.

Ponadto znowelizowano akty prawne:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy⁴⁷:
  - » liczba oddziałów integracyjnych i specjalnych wzrosła o nie więcej niż 2 uczniów niepełnosprawnych będących obywatelami Ukrainy;
  - » zwiększono liczbę uczniów w „klasach mieszanych” w szkołach specjalnych, w tym w jednostkach pomocy społecznej o nie więcej niż 2 niepełnosprawnych uczniów będących obywatelami Ukrainy;
  - » zwiększono liczbę uczniów w „grupie edukacyjnej” w specjalnym ośrodku edukacyjnym z nie więcej niż 2 niepełnosprawnymi uczniami będącymi obywatelami Ukrainy;
  - » liczba uczniów niepełnosprawnych w klasach dziennych z jednym nauczycielem została zwiększona o nie więcej niż 2 uczniów niepełnosprawnych będących obywatelami Ukrainy;
  - » w przypadku przedszkoli specjalnych, szkół specjalnych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych ułatwiono przyjęcie niepełnosprawnego ucznia będącego obywatelem Ukrainy do przedszkola,

⁴⁶. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Jak rozmawiać z dziećmi i uczniami o sytuacji w Ukrainie - rekomendacje dla nauczycieli i doradców szkolnych, <https://www.gov.pl/web/nauka/jak-rozmawiac-z-dziecmi-i-uczniami-na-temat-sytuacji-w-ukrainie--rekomendacje-dla-nauczycieli-i-pedagogow-szkolnych>, dostęp: 19 lipca 2024 r.

⁴⁷. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220000645>, dostęp: 19 lipca 2024 r.

oddziału przedszkolnego, szkoły lub ośrodka. Oświadczenie rodziców o złożeniu w poradni psychologiczno-pedagogicznej wniosku o potrzebie kształcenia specjalnego jest wystarczające do przyjęcia ucznia do wyżej wymienionych przedszkoli/szkół;

- » w celu lepszego rozpoznawania specjalnych potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy, a także dostarczania im pomocy psychologiczno-pedagogicznej, rozszerzono katalog osób zatrudnionych w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych. Za zgodą kuratora oświaty mogą to być osoby niebędące nauczycielami.

2. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 kwietnia 2022 r., które znowelizowało rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy:

- » klasy, oddziału i grupy wychowawczej, w których zwiększono liczbę dzieci lub uczniów niepełnosprawnych i które mogą funkcjonować ze zwiększoną liczbą dzieci lub uczniów niepełnosprawnych będących obywatelami Ukrainy przez cały etap edukacyjny.

Ministerstwo Edukacji Narodowej rozpoczęło również działania związane z przygotowaniem dodatkowej oferty szkoleniowej dedykowanej kadrcze nauczycieli i wychowawców w zakresie edukacji i narzędzi wspierających realizację przypisanych im na co dzień zadań. Działania te prowadzone są w ścisłej współpracy z pracownikami uczelni wyższych i instytutów badawczych. Pozwala to na wypracowanie know-how opartego na współczesnej wiedzy z zakresu pedagogiki, psychologii i neurobiologii, a także wykorzystującego nowoczesne technologie i metody nauczania osób dorosłych o potwierdzonej naukowo skuteczności (uczenie się poprzez działanie).

Europejska Sieć Migracyjna
Krajowy Punkt Kontaktowy w Polsce

Urząd do Spraw Cudzoziemców
Koszykowa 16, 00-564 Warszawa
esm@udsc.gov.pl

www.gov.pl/web/europejska-siec-migracyjna
www.home-affairs.ec.europa.eu